

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 2 2008 Årg. 72

INNEHÅLL

Redaktionellt. SE	49
Hur växer kristna församlingar fram? Stefan Hedkvist	50
<i>Frågor och svar.</i>	67
<i>Utblick över samtiden.</i>	76
<i>Litteratur</i>	
Martin Luther - Munken som gjorde uppror. SE	83
<i>Gåvoredovisning</i>	95

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist.

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Alvar Svenson,
Egil Edvardsen och Øyvind Edvardsen.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 200 svenska kr (stud 100 kr),
prenumeranter i Norge betalar 220 norska kr (stud 110 NOK),
prenumeranter i Danmark betalar 215 danska kr (stud 110 DKK),
prenumeranter i Finland och övriga Europa betalar 26 euro (stud 16 EUR),
prenumeranter i övriga världen 30 euro (stud 20 EUR).

Plusgiro Sverige 152335-6

DnB NOR Norge 7877.08.15400

SAMPO Finland 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Redaktionen adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9B, 722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2008

Redaktionellt

Det är inte svårt att konstatera att biblisk tro och forskning har blivit en bristvara. Dagligen möter vi uppfattningar i radio, tv, tidningar och tidskrifter som strider mot biblisk tro. En förutsättning för biblisk tro, en verklig förankring i vad Bibeln säger och lär, är att vi blir flitiga bibelläsare och verkligen fördjupar oss i vad bibeltexterna verkligen säger. Med hjälp av Skriftens ord ska vi pröva de åsikter vi möter, ”pröva andarna”. Vi behöver få samma inställning till vad som förkunnas som judarna i Berea: ”Judarna där var mer öppna än de i Tessalonika. De tog emot ordet med all villighet och forskade dagligen i Skrifterna för att se om det kunde förhålla sig så” (Apg. 17:11).

Att ”söka” efter bibelordens verkliga mening, att ”rannsaka” Skriften, är äldre översättningars ord för att ”forska” i de heliga Skrifterna. Det behövs verkligen en ”tidskrift för biblisk tro och *forskning*”. Tack för att ni vill stödja arbetet med en sådan tidskrift.

SE

Rättelse

Pg.a. ett fel i Biblicum nr 4/2007, ”Utblick översamtiden”, har Timo Laato kommit att förväxlas med en annan person, och således associerats med Nokia-rörelsens frontfigur Markku Koivisto. Författaren ber om ursäkt för detta misstag. /Jesper Hansen

Hur växer kristna församlingar fram?

Av Stefan Hedkvist

I Skriften kan vi iaktta ett, till synes, enkelt samband: församlingar bildas där evangeliet predikas. Att människor samlas i Jesu namn är ett verk av Gud genom evangeliet. Till dessa församlingar ger Gud i efterhand uppmaningar hur medlemmarna ska tjäna varandra med sina gåvor. I NT behandlas en mängd olika saker som samverkar och har betydelse för framväxten av församlingar. Somliga handlar om vad Gud gör, andra om vad vi ska göra.

Gud täcker himlen med moln. Han bereder regn åt jorden, låter gräs skjuta upp och ger föda åt djuren. Det är lättare att betrakta ett ekosystem än att beskriva det. På liknande sätt är det lättare att läsa igenom NT och i Guds ord betrakta Guds gärningar genom evangeliet än att försöka beskriva alla detaljerna och hur de samverkar. Under NTs tid fungerar dock församlingarna i allt väsentligt som de första troende enligt vad Gamla testamentet berättar. Därför kan vi hämta en disposition från de första kapitlen i Första Mosebok. Alla de olika ämnen som behandlas i NT, som samverkar och har betydelse för framväxten av församlingar, kan inordnas i den struktur vi finner i Första Mosebok.

Under tiden för det sinaitiska förbundet är församlingen i allt väsentligt densamma men fungerar under denna tidsperiod under särskilda förhållanden. Hundratals stadgar reglerade allt vad Israels folk företog sig. Detta skiljer denna period i kyrkans historia från tiden före och efter sinaiförbundet. Men också under denna tid när hundratals yttre stadgar reglerade kyrkolivet var kyrkan en andlig enhet upprättad av Gud och av hans nåd. Gud hade med mäktiga tecken och under genom vatten räddat Israels barn och en stor blandad folkhop ut ur Egypten och gjort dem till sitt frälsta folk av nåd. Gud upprättade sitt förbund med dem på församlingens dag vid Horeb. Också under tiden för sinaiförbundet gavs arvet genom ett löfte och mottogs genom tron.

Vad Gud sökte hos sitt frälsta folk var att de skulle bära trons frukter och när de istället bar dålig frukt blev det bestraffat. Upprepad olydnad indikerade inte att folket hade något fel på sina händer och fötter så att de inte kunde utföra de ting som var föreskrivna utan att de saknade tron.

Sinaiförbundets hundratals lagar fick sitt slut i och med Kristus och inga nya lagar ges i Nya testamentet. Den lag som gäller den nytestamentliga kyrkan är de tio buden, så som Jesus och apostlarna tillämpar och bekräftar dem. Inga andra lagar, stadgar eller föreskrifter eller befallningar är givna NTs kyrka som säger vad vi ska göra. Endast morallagen visar oss hur vi ska leva och vad vi ska göra som kristna. Låt oss därför förflytta oss till en tid då Guds församling endast hade evangeliets löftesord samt morallagen, liksom vi, och se vad Gud uträttade ibland dem. Allt detta verkade den helige Ande genom ett löftesord som inte handlade om vad människorna skulle göra utan om vad Frälsaren skulle göra för dem.

Kyrkans födelse

Gud förkunnade evangeliet om den kommande Frälsaren för våra första föräldrar som fallit i synd. Evangeliet skapade tro i deras hjärtan. Därmed hade Gud upprättat den heliga kristna kyrkan. En individ utgör ingen kyrka men två eller flera utgör en kyrka. Själva ordet kyrka används både i GT och NT om olika slags grupper av människor som är förenade på något sätt och i något syfte. Vilken folksamling som helst kan i och för sig kallas församling (hebr. *qahal*, grek. *ekklesia*). Men då Bibeln talar om "Guds församling" eller "de heligas församling" eller "de frommas församling" eller församlingen av "dem som fruktar Herren" så innebär det att det är tron på Frälsaren som förenar dem och inte andra saker som kan förena människor och få dem att samlas. Det är på detta sätt Jesus definierar hur han använder ordet "församling" i Matt 18: *Där två eller tre är församlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.*

Genom äktenskapets band var våra första föräldrar redan förenade till ett. Genom tron blev de nu förenade till en andlig kropp i Kristus. Liksom det var Gud som fogat dem samman i äktenskapet så var det Gud som fogade dem samman till en andlig kropp i Kristus genom tron. I NT framställs församlingen som Kristi kropp och de troende som lemmar

i kroppen. I Första Korintierbrevet 12:24 heter det: *Men Gud har fogat samman kroppen...* I Bibeln används många bilder för den innerliga gemenskap de troende äger med varandra. De är levande stenar i en andlig byggnad, grenar i det sanna vinträdet, Guds egendomsfolk, Guds familj, en hjord med en herde, de har sitt medborgarskap i himlen osv.

När våra första föräldrar förts till tro började de också bära trons frukter. Tron utan trons frukter är en omöjlighet. Jesus säger: *Var gren i mig som inte bär frukt skär han bort* (Joh. 15:2). Som en frukt av hjärtats tro började de tala om sin Frälsare. De troende under GTs tid hade samma trons ande som de troende under NTs tid, eller rättare sagt, de troende i NT har samma trons ande som de troende under GTs tid. Paulus skriver: *Men då vi har samma trons ande som i skriftdet: Jag tror, därför talar jag, så tror också vi, och därför talar vi* (2 Kor. 4:13). Det var genom Adams och Evas bekännelse Abel kom till tro. Genom tron började Abel i sin tur tala. I och med att Gud gett sitt vittnesbörd om honom i den heliga Skrift talar han fortfarande genom tron, fastän han är död. På detta sätt utbreder Gud sitt rike. Hjärtats tro uttrycks genom munnens bekännelse och därmed når evangeliet nya människor, väcker tron i deras hjärtan och genom tron börjar dessa i sin tur tala.

Tron bar frukt i Abels liv. Det heter: *Abel bar fram sin gåva av det förstfödda i sin hjord, av djurens fett. Och Herren såg till Abel och hans offer* (1 Mos. 4:4). Från Guds synvinkel såg inte Gud i första hand till Abels offer, dvs. till trons frukter i hans liv. Gud såg först till Abel och sedan till hans offer. Gud såg tron i hans hjärta. Genom tron var också hans offer och gärningar välbehagliga inför Gud.

Men det var Abels bekännelse i ord och gärningar som vittnade om hans tro inför hans föräldrar och syskon. De kunde inte se hjärtats tro men väl trons frukter. På grund av Abels gärningar blev han mött med kärlek eller hat. På grund av sina rättfärdiga gärningar blev han föremål för sin broder Kains hat och blev mördad. Aposteln Johannes skriver: *Varför mördade Kain honom? Jo, därför att hans gärningar var onda men hans brors var rättfärdiga* (1 Joh. 3:12). De troende kände igen varandra på trons frukter. De hörde varandras bekännelse och såg varandras rättfärdiga gärningar. Kärleken som evangeliet väckt i deras hjärtan och som hörde till det nya livet i tron på Frälsaren band dem samman till en enhet. Det är också denna kärlek mot Jesu minsta bröder som på den

yttersta dagen ska utgöra bevis inför alla på deras tro och visa att Guds dom är rättfärdig (Matt. 25).

De började nu också agera tillsammans som en enhet eller en Guds församling. Det första de gjorde tillsammans var att upprätta det offentliga predikoämbetet. Det heter: *Vid den tiden började man åkalla HERRENS namn* (1 Mos. 4:26). Det hebreiska ord (*qara*) som här är översatt "åkalla" betyder också *ropa ut, proklamera, läsa högt*.¹ JHWH är namnet på Gud som upprättar sitt nådeförbund med oss människor. HERRENS namn är allt han är och gör. När de troende vid denna tid, ungefär 235 år efter skapelsen, började proklamera HERRENS namn betyder det inte att de först vid denna tid började tala om HERRENS nådelöfte. Abel var vid denna tid död och han hade fått tron genom Adams och Evas förkunnelse redan tidigare. Nej, det betyder att man vid denna tid började *offentligt förkunna* HERRENS löfte om Frälsaren. När de troende samlades började man offentligt förkunna evangeliet som man tidigare förkunnat enskilt. Men detta var inte deras eget påhitt. Även om de troende var aktiva genom att välja och utse de som offentligt skulle förkunna HERRENS löfte om Frälsaren så förstår vi av Skriften att den som ytterst verkade detta var Gud och församlingen var mottagare av hans gåva. Genom sin profet Jeremia säger Herren: *Jag vill ge er herdar efter mitt hjärta...* (Jer. 3:15).

I Judas brev 14-15 får vi en glimt av Hanoks förkunnelse några generationer senare: *Om dem har också Hanok i det sjunde släktledet efter Adam profeterat: "Se, Herren kommer med sina mångtusen heliga för att hålla dom över alla och straffa alla för de gudlösa gärningar som de har begått och för alla de hårda ord som dessa gudlösa syndare har talat mot honom."* Av Hanoks ord förstår vi att de troende i den dåtida världen bestraffade synden med lagens predikan och drog sig undan dem som levde gudlöst och talade hårda ord mot Herren.

Utifrån de första kapitlen i Bibeln får vi denna struktur:

- Gud väcker tron i hjärtat genom evangeliet.
- Gud förenar de troende till en andlig kropp eller en helig kristen kyrka.

---

¹ Brown, F., Driver, S.R., Briggs, C.A., *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. Claredon Press: Oxford 1978.

- När Gud ser på sin kyrka ser han först till individernas tro.
- När vi ser på Guds kyrka kan vi endast se exponeringen av trons frukter.
- Trons frukter gjorde de troende till föremål för världens hat.
- Trons frukter gjorde att det troende kunde känna igen varandra som trossyskon och sedan samlas och börja agera tillsammans som en församling.
- Trons frukter var både en sammanbindande och en åtskiljande faktor. Bekännelsen av Guds ord och kärleken till bröderna knöt de troende samman i synliga församlingar. Församlingen av troende separerade från de otroende genom att ta avstånd från dem som talade hårda ord mot Herren och från dem som levde gudlöst.
- Huvudsyftet med deras gemensamma verksamhet var förkunnelsen av Guds ord.

Guds regerande kan inte hindras

Det var den helige Ande som på detta sätt samlade ett folk åt Gud genom evangeliet och drev dem att leva och agera som Guds folk. De troende hade Kristi Ande. Anden bodde i dem och drev dem. Det Paulus skriver i Romarbrevet 8:9,14 är exkluderande ord. Dessa ord utesluter att någon kan tillhöra Kristus som saknar Guds Ande. Detta ord gäller därför alla troende i alla tider. *Ni däremot lever inte efter köttet utan efter Anden, eftersom Guds Ande bor i er. Den som inte har Kristi Ande tillhör inte honom... Ty alla som drivs av Guds Ande är Guds söner.*

Guds rike är Guds regerande bland oss människor varigenom han samlar ett folk åt sig genom evangeliet och gör dem rika på rättfärdighetens frukt honom till ära och pris. Detta gudomliga regerande styr framväxten av församlingar i alla tider. Det finns inte specifika föreskrifter givna för olika tider och platser för hur de troende ska upprätta församlingar. Herren är inte beroende av någon individ, inte heller någon grupp människor för att detta ska ske. Att församlingar upprättas är ett resultat av Guds regerande genom evangeliet. Guds rike kommer av sig självt. Det är en nåd om vi har del i Guds rike. Om vi inte har del i Guds rike kommer det i alla fall men utan oss. Snarare är det så att detta Guds regerande inte kan stoppas eller hindras av någon.

Enligt Uppenbarelseboken fick Johannes se den förhärligade Kristus mitt ibland de sju ljusstakarna som var de sju församlingarna i Asien

och han höll de sju stjärnorna i sin hand - det är församlingarnas änglar. Försättningen av Uppenbarelseboken visar att den förhärskade håller hela kyrkan på jorden i sin hand under hela den nytestamentliga tiden. I en av synerna fick Johannes se kyrkan på jorden i bilden av en kvinna klädd i solen och med månen under sina fötter och en krona av tolv stjärnor på sitt huvud. Åt henne gavs den stora örnens båda vingar. Hon flög till sin plats i öknen som Gud berett åt henne och hon hade sitt uppehålle från Gud under en tid, tider och en halv tid borta från ormen, som är djävulen. Gud själv har berett sin kyrka plats här på jorden och hon får sitt uppehålle av Gud under hela nya testamentets tid. Djävulen och hans allierade förmår inte tillintetgöra henne.

I en annan syn såg Johannes en vit häst och han som satt på den hade en båge. Åt honom gavs en segerkrans och han drog ut som segerherre, för att segra. Det var Kristus han såg i denna syn. Ingen kan besegra honom. Ingen kan tillintetgöra kyrkan, inte ens djävulen. Ingen kan hindra Guds rike eller Guds regerande här på jorden genom evangeliet som predikas av Kristi vittnen. Det är bestämt att evangelium om riket ska predikas i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk, och sedan ska slutet komma (Matt. 24:14). Vem kan hindra detta? Det måste ske därför att Gud beslutat det och verkar detta.

Evangeliet skapar tron och gör oss till vittnen

Evangeliet är Guds kraft till frälsning. Paulus skriver: *Jag skäms inte för evangelium. Det är en Guds kraft som frälser var och en som tror...* (Rom. 1:16). När detta evangelium tänt tron i en människas hjärta börjar den personen bekänna tron. En tyst kristen är en omöjlighet. Paulus skriver: *Jag tror därför talar jag* (2 Kor. 4:13). Munnens bekännelse är oskiljaktlig från hjärtats tro. I Romarbrevet 10 framställer Paulus rättfärdigheten som kommer av tron som en person som talar. Och *vad säger den då? Ordet är dig nära, i din mun och i ditt hjärta, nämligen trons ord som vi predikar. Om du därför med din mun bekänner att Jesus är Herren och i ditt hjärta tror att Gud har uppväckt honom från de döda, ska du bli frälst. Ty med hjärtat tror man och blir rättfärdig, med munnen bekänner man och blir frälst* (Rom. 10:8-10).

Det är den helige Ande som driver de kristna att bekänna tron: *Ingen kan säga "Jesus är Herren" annat än i kraft av den helige Ande* (1 Kor. 12:3).

Genom denna förkunnelse når evangeliet nya öron och verkar tron i deras hjärtan. *Tron kommer av predikan och predikan i kraft av Kristi ord* (Rom. 10:17). Denna förkunnelse kan inte hindras eftersom det är den helige Andes verk. När Stora Rådet förbjöd apostlarna att undervisa i Jesu namn svarade Petrus: *Man måste lyda Gud mer än människor... Vi är vittnen till detta, vi och den helige Ande, som Gud gett åt dem som lyder honom* (Apg. 5:29,32).

Genom tron är vi förenade i en andlig kropp eller kyrka

Det är inte en slump att en människa nås av evangeliet och ingen kan hindra att Gud för de utvalda till tro genom evangeliet. Före världens grundläggning har han utvalt oss i Kristus och förutbestämt att vi ska tas upp som hans barn (Ef. 1:4ff). Dem han har utvalt för han också här i tiden till tro genom evangeliet i ord och sakrament. Alla dessa utgör ett Guds folk, är sammanfogade i Kristus till en byggnad, ett heligt tempel i Herren, en Guds boning genom Anden. De har sitt medborgarskap i himlen och tillhör Guds familj.

Detta är den heliga, allmänneliga kyrkan, Guds kyrka. Genom tron på evangeliet är vi medlemmar i denna kyrka. De troende som i varje tid lever på jorden utgör tillsammans med dem som insomnat i tron den heliga kristna kyrkan. Men så länge denna värld består är denna kyrka inte fulltalig utan utgör bara en del av det fulla antalet av de utvalda som av Gud är förutbestämda att tas upp som Guds barn. Kyrkan blir inte fulltalig förrän alla utvalda förts till tro och då kommer världens slut. Alla troende som lever på jorden under en viss generation utgör bara en del av hela den heliga kristna kyrkan och de troende som lever i en region, ett land eller på en ort ytterligare mindre delar av denna kyrka. Ändå utgör alla troende en kropp i Kristus.

Gud ser först till tron i denna kyrka

Gud ser till hjärtat och känner de sina. Han vet vilka som genom tron tillhör honom. Hans kunskap om vilka enskilda individer som utgör kyrkan är ofelbar. Deras namn är skrivna i livets bok. Inför Gud är den heliga kristna kyrkan omedelbart närvarande och iakttagbar. Den är Guds tempel uppmätt med mätstång. I en rad syner fick aposteln Johannes se den andliga verklighet som normalt är dold för oss. Mellan det att

Lammet bröt det sjätte och sjunde inseglet såg Johannes hela kyrkan på jorden, Guds tjänare som var försedda med sigill på sina pannor. Han såg också hur kyrkan i himlen kom ut ur den stora bedrövelsen och nu stod inför Guds tron och Lammet, den stora vita skaran. Johannes fick se det fulla antalet av de utvalda och inte en enda saknades. Gud kan se kyrkan på detta sätt, både de som lever på jorden och de som insomnat i tron. Vi kan det normalt inte. Det som är dolt för oss ligger i öppen dag för honom (Hebr. 4:13).

Vi ser bara trons frukter hos en liten del av denna kyrka

Denna heliga kristna kyrka är inte iakttagbar för oss. Den är och förblir en trosartikel fram till den dag då Kristus kommer tillbaka. Då ska Gud föra fram dem som insomnat i Jesus tillsammans med honom. Först ska de som dött i Kristus Jesus uppstå. Därefter ska vi som lever och är kvar ryckas upp bland moln tillsammans med dem för att möta Herren i rymden. Först då kommer vi att få se *hela* Guds kyrka. Nu kan vi bara se trons frukter hos en liten del av denna kyrka. Jakob skriver: *Jag ska visa dig min tro genom mina gärningar* (Jak. 2:18). Människor kan inte se tron i sig men väl trons frukter i ord och gärningar som vittnar om tron. För oss är det lättare att känna igen som trossyskon de individer som tydligt visar sin tro i ord och gärning som Jakob skriver.

Detta vårt sätt att bli varse närvaron av Guds kyrka innebär att vi kommer att ta miste i enskilda fall. Det kan hända att vi betraktar som trossyskon skådespelare som saknar tron i hjärtat och imiterar trons frukter. Det kan också hända att vi inte känner igen som medtroende de vars bekännelse och liv är motsägelsefullt. Oförmågan att se tron i hjärtat skulle ha varit en fatal brist om det varit vårt ansvar att skapa tron i hjärtat, förse de troende med sigill på sina pannor, skriva deras namn i livet bok och hålla dom på yttersta dagen. Nu saknar denna oförmåga att se till hjärtat fullkomligt betydelse för att vi ska kunna utföra *vår* tjänst i Kristi rike och sköta *våra* uppgifter. Vi har fått nåd att tro på Kristus och det är vår uppgift att kämpa för tron på evangeliet, bekänna honom inför människorna och älska varandra. Det är ingen skada skedd om en skådespelare råkar få höra Guds ord och blir omfattad av vår kärlek och våra förböner när vi samlas, även om vi kan bli utsatta för faror bland falska bröder.

Att vi missar att känna igen som medtroende de vars bekännelse är motsägelsefull kan verka allvarligare. Vi tror att troende finns överallt där evangeliet predikas och sakramenten förvaltas enligt instiftelsen, men de troende som inte separerar utan förblir i församlingar där man talar hårda ord mot Herren eller försvarar gudlösa gärningar är i en verklig fara. Istället för att tillsammans med andra troende uppbygga varandra på vår allra heligaste tro riskerar de att bli förledda. Dessutom gör de sig medskyldiga i andras onda gärningar (2 Joh. 11). Vi har svårt att urskilja eller upptäcka dessa troende på grund av inkonsekvensen i deras bekännelse då de inte tydligt tar avstånd från dem som talar hårda ord mot Herren eller försvarar ett ogudaktigt liv. Det är inte heller förenligt med trohet i vår tjänst som Kristi lärjungar att vi själva upphör att ta avstånd från sådana grupper där falsk lära och ett ogudaktigt liv förekommer och försvaras. Därför kommer vi i detta liv att missa att känna igen och/eller till det yttre vara skilda från delar av den kristna kyrkan som vi ändå tror existerar överallt där evangeliet predikas. Vi anbefaller de troende som av svaghet eller okunnighet finns i grupper som försvarar falsk lära eller ett ogudaktigt liv, liksom våra egna själar, i hans hand som förser de utvalda med sigill på deras pannor så de inte blir skadade.

Trons frukter vittnar om trons existens

Människor visar vilka de är och vem de tillhör med sina ord och gärningar. Tron på evangeliet öppnar våra munnar så att vi talar och bekänner tron på Kristus, så som vi redan visat. Den bekännelse som kommer av tron är en bekännelse till allt Guds Ord. Jesus säger: *Om ni förblir i mitt ord är ni i sanning mina lärjungar* (Joh. 8:31). Att människor håller sig till den apostoliska undervisningen är ett resultat av Andens helgelse och tron. Paulus skriver: *Gud [har] från begynnelsen [...] utvalt er till att bli frälsta, genom att Anden helgar er och ni tror sanningen. Det är detta som Gud har kallat er till genom vårt evangelium, för att ni ska vinna vår Herre Jesu Kristi härlighet. Stå alltså fasta och håll er till de lärdomar ni har fått, muntligt eller genom brev* (2 Tess. 2:13-15).

Det låg i öppen dag att Paulus och de övriga apostlarna tillhörde Gud. Den människa som tillhör Kristus har detta klart för sig. Paulus skriver: *Se, vad som ligger i öppen dag: om någon är övertygad om att han tillhör Kristus, då ska han ha klart för sig att liksom han tillhör Kristus*

gör vi det också (2 Kor. 10:7). Och aposteln Johannes skriver: *Vi tillhör Gud. Den som känner Gud lyssnar till oss, den som inte är av Gud lyssnar inte till oss. Det är så vi känner igen sanningens Ande och villfarelsens ande* (1 Joh. 4:6).

Det finns hos alla brister i kunskap och stor svaghet. Därför är det *vi* talar ofullkomligt. Men det går att känna igen dem som känner Gud och skilja dem från dem som inte är av Gud. De som är av Gud känns igen på att de lyssnar till och tar emot den apostoliska undervisningen och håller sig till den. De andra lyssnar inte till apostlarnas undervisning.

På samma sätt visar en människas gärningar vem han är och vem han tillhör. Paulus skriver till Timoteus: *Vissa människors synder ligger i öppen dag och får sin dom i förväg. Andras synder kommer först senare i dagen. På samma sätt ligger de goda gärningarna i öppen dag, och de som inte gör det kan ändå inte förbli gömda* (1 Tim. 5:24-25). Och aposteln Johannes skriver: *Den som är född av Gud gör inte synd, ty Guds säd förbliver i honom. Han kan inte synda eftersom han är född av Gud. På samma sätt är det uppenbart vilka som är Guds barn och vilka som är djävulens barn: den som inte gör det rätta, är inte av Gud, ej heller den som inte älskar sin broder* (1 Joh. 3:9-10). Johannes talar mycket om kärleken till bröderna som vittnesbörd om tron. Å andra sidan visar de som lever i hat och med berått mod överträder Guds lag att de är djävulens barn.

Trons frukter i livet är heller aldrig fullkomliga och det påstår inte Johannes heller. Men de troende bekänner sina synder och söker tröst i Kristi försoning i kontrast till dem som vandrar i mörkret och hävdar att de inte har syndat. De som framhårdar i synd visar sin otro.

Trons frukter vittnar om kyrkans existens också för hennes fiender

Djävulen vet när Kristus plundrar hans hus, rycker människor ur hans välde och gör dem till Guds barn genom evangeliet. Han står maktlös inför detta och han förlorar då all makt över dem. Men varken han eller hans allierade, Guds fiender här på jorden, har någon inblick i Livets bok som ska öppnas på domens dag eller kan se tron i hjärtat. Ändå vet de vilka de ska hata och förfölja. Det är utifrån de troendes bekännelse av Kristus och deras rättfärdiga gärningar de troende blir identifierade också av den otroende världen. De troendes bekännelse och gärningar gör dem till lysande stjärnor i världen. Paulus skriver: *Gör allt utan att tveka eller*

klaga så att ni blir fläckfria och rena, Guds oskyldiga barn mitt ibland ett falskt och fördärvat släkte bland vilka ni lyser som stjärnor i världen, när ni håller fast vid livets ord (Fil. 2:14-16).

Jesus har förutsagt vad som gäller för hans vittnen under den nytestamentliga tiden: *Ni ska bli hatade av många för mitt namn skull* (Matt. 10:22). Sedan aposteln Johannes behandlat frågan varför Kain dödade sin broder, att det skedde för att hans gärningar var onda och hans broders gärningar var rättfärdiga, skriver han: *Bli inte förvånade om världen hatar er. Vi vet att vi har övergått från döden till livet ty vi älskar bröderna. Den som inte älskar förblir i döden* (1 Joh. 3:13-14). De troendes rättfärdiga gärningar utsätter dem för världens hat. Paulus nämner de troendes beklännelse i både lära och liv som den utlösande orsaken till förföljelse när han skriver till sitt älskade barn Timoteus: *Men du har följt mig i lära och liv, i föresats och tro, i tålmod, kärlek och uthållighet, under de förföljelser och lidanden som drabbade mig i Antiokia, Ikonium och Lystra. Vilka förföljelser har jag inte fått utstå, och ur alla har Herren räddat mig. Så kommer också alla som vill leva gudfruktigt i Kristus Jesus att förföljas* (2 Tim. 3:10-12).

Ingen ska tänka att det är möjligt att behålla hjärtats tro och samtidigt dölja tron för att undvika hån, hat och förföljelse för Kristi skull. Först i uppräknningen av dem som på den yttersta dagen ska få sin del i sjön som brinner av eld och svavel nämns de fega, de som förnekat tron för att undkomma förföljelse (Upp. 21:8). Jesus har sagt: *Var och en som bekänner mig inför människorna, honom ska också jag bekänna inför min Fader i himlen. Men var och en som förnekar mig inför människorna, honom ska också jag förneka inför min Fader i himlen* (Matt. 10:32-33). Den förhärligade Kristus prisar också församlingen i Pergamus för att de inte förnekade ens när det var livsfarligt att bekänna Kristus. Han säger: *Du håller fast vid mitt namn och förnekade inte tron på mig ens i de dagarna då Antipas, mitt trogna vittne, blev mördad hos er där Satan bor* (Upp. 2:13).

I bildsekvenser som visades i skyn ovan Patmos såg aposteln Johannes i en uppenbarelse från Gud vad som snart måste ske. Bildsekvenserna visar olika aspekter av den nytestamentliga kyrkans historia fram till den yttersta dagen. Vi har redan nämnt en: kyrkan som en kvinna som flydde ut i öknen där Gud berett henne en plats och hon fick sitt uppehålle

från Gud borta från ormen under hela den nytestamentliga tiden. Bildsekvensen fortsätter med att visa att när djävulen såg att han inte kunde tillintetgöra kyrkan i stort så ändrade han taktik och började inrikta sig på att strida mot vart och ett av hennes barn, mot dem som lyder Guds bud och håller fast vid Jesu vittnesbörd (Upp. 12:17).

Direkt efter detta skildras djävulens två huvudallierade i striden mot de heliga. I en bildsekvens av två vilddjur framställs den ogudaktiga världsmakten och den falska kyrkan som var för sig eller i samarbete med varandra strider mot de heliga och vilseför dem som bor på jorden. Dessa bilder syftar inte på någon viss världslig regering eller på någon viss falsk kyrka under någon speciell tid utan får sin uppfyllelse helt eller delvis i alla tider och på alla platser där den världsliga överheten samarbetar med den falska kyrkan på ett sådant sätt att det vilseleder människor bort från den bibliska läran och förföljer dem som bekänner Kristus eller orsakar dem lidande. Inte heller dessa fiender förmår skada dem som har sitt namn skrivet i Livets bok som tillhör Lammet eller hindra Guds regerande genom evangeliet. Men fienderna orsakar de troende stort lidande. Det heter: *Den som har öron må höra. Om någon måste gå i fångenskap, ska han gå i fångenskap. Och om någon måste dödas med svärd, ska han dödas med svärd. Här visar sig de heligas uthållighet och tro* (Upp. 13:9-10).

Trons frukter förenar och avskiljer de troende

Trons frukter gjorde att de troende först kände igen varandra som trosyskon och fick dem att samlas i synliga församlingar och tjäna varandra som troende. I Romarbrevet 1:8 läser vi: *Först och främst tackar jag min Gud genom Jesus Kristus för er alla, därför att man i hela världen förkunnar er tro.* ”Tro” innebär på detta ställe trosläran de trodde på och bekände. Tron som förkunnas är något som förenar både på kort och långt håll. På grundval av deras gemensamma trosbekännelse kunde troende i hela världen känna igen varandra som trossyskon. Redan detta igenkännande förenade dem. De kunde i alla fall tänka på varandra och bedja för varandra även om avståndet inte gav dem tillfälle att visa sin gemenskap på andra sätt. Kärlekens gärningar är i första hand något som förenar dem som bor nära varandra. Kärleksgärningarna görs först mot våra närmaste

och går därifrån vidare till andra. De troende som bor på samma ort har rika möjligheter att samlas kring evangeliet i ord och sakrament och tjäna varandra som lemmar i en kropp och *uppmuntra varandra till kärlek och goda gärningar* (Hebr. 10:24). Kärleken binder dem samman till en fullkomlig enhet (Kol. 3:14).

Men kärleksgärningarna kan när tillfälle ges också binda samman troende över längre avstånd. Paulus tänkte på och bad för filipperna, filipperna tänkte på och bad för Paulus. När tillfälle gavs visade de sin kärlek också i gärning och detta band dem ytterligare samman. Paulus skriver: *Det har glatt mig mycket i Herren att ni till slut har låtit er omtanke om mig blomma upp. Visst tänkte ni redan förut på mig, men då hade ni inte något tillfälle att visa det* (Fil. 4:10). Ekonomisk hjälp kan vara en sådan kärleksgärning som förenar troende över långa avstånd. Insamlingen till de heliga i Jerusalem bland församlingarna i Makedonien och Akaja kallas en kärleksgärning. Denna kärleksgärning band dem samman med församlingen i Jerusalem. Paulus skriver till korinterna: *När ni nu består provet i denna tjänst, kommer de att prisa Gud för att ni lydigt bekänner er till Kristi evangelium och med så gott hjärta delar gemenskapen med dem och med alla. De kommer också själva att be för er och längta efter er på grund av Guds överväldigande nåd mot er* (2 Kor. 9:13-14).

Kärleksgärningarna förenar i första hand dem som bor nära varandra. Det blir allt färre tillfällen att tjäna varandra och visa att vi tar vård om varandra allt eftersom avståndet ökar. Det finns ingen gränsdragning mellan husförsamlingar, lokalförsamlingar, de troende som är samman-slutna i en region, ett land eller i ännu större områden annat än att tillfällena att visa kärlek växlar. Den gränslinje som skiljer grupper av troende från andra är dragen i en helt annan riktning.

Trons frukter avskiljer de troende från de otroende och markerar på det sättet gränserna för gemenskapen. Bekännelsen till Guds ord och kärleken till bröderna knöt de troende samman i församlingar. Gruppen av troende avskiljde sig från de otroende genom att ta avstånd från dem som talade hårda ord mot Herren och från dem som levde gudlöst. Vi såg att de troende gjorde detta redan i gammal tid. Men för att vårt svaga kött på denna punkt inte ska föra oss vilse tillkom långt senare de apostoliska uppmaningarna. De påminner oss om att göra just det som Anden manade de troende att göra som en frukt av tron.

De trons frukter som förenar de troende i församlingar och avskiljer dem från de otroende återfinns i Jesu utläggning av morallagen i bergspredikan. De troende ska låta sitt ljus lysa för människorna, älska varandra, bedja tillsammans, inte ge det heliga åt hundarna och akta sig för de falska profeterna. NTs epistlar innehåller inte något tillägg till morallagen av föreskrifter och stadgar, som om bergspredikan och epistlarna skulle vara en parallell till lagarna i Andra Mosebok 20 och 21. Anden helgar de troende att göra det som morallagen befäller. Denna lag är skriven i människors hjärtan från begynnelsen. För oss är den klart och tydligt uppenbarad i de tio budorden. Den lär oss att älska Gud av hela vårt hjärta och vår nästa som oss själva.

De troende ansluter sig inte till dem som lever tvärtemot lagen, förnekar Guds ord, dyrkar andra gudar, lever i hat till människor, är otuktiga, kriminella, lögnare och bedragare. De troende drar sig undan dessa. Skriftens uppmaningar "akta er för", "vänd er bort från", "håll er borta från" dem som lär eller lever tvärtemot vad Skriften lär, fokuserar främst på en situation där de kristna löper risk att bli bedragna, nämligen då förnekelsen och det ogudaktiga livet återfinns bland dem som menar sig vara kristna och vill erkännas som bröder i tron. *Det är dessa som vållar splittring, de som är oandliga och som inte har Guds Ande* (Judas 19). När pastorer eller individer och grupper som hävdar att de är kristna framhärdar i förnekelse eller ett ogudaktigt liv är detta inte en frommare form av förnekelse och ogudaktighet än då samma sak återfinns hos avgudadyrkare, ateister, otuktiga, köttsliga människor eller kriminella.

Vi kan förvänta oss att förnekare och ogudaktiga också återfinns i församlingarna och bland dem som vill räknas som bröder i tron. Johannes skriver: *Kära barn, den sista tiden är här. Och liksom ni har hört att Antikrist ska komma, så har redan nu många antikrister trätt fram. Av detta förstår vi att den sista tiden har kommit. Från oss har de utgått, men de hörde aldrig till oss. Om de hade hört till oss skulle de ha blivit kvar hos oss. Men detta skedde för att det skulle bli uppenbart att inte alla hör till oss* (1 Joh. 2:18-19). Av deras frukt ska vi känna igen dem (Matt. 7:20). De falska lärarna visar att de inte tillhör de troendes skara i och med att de inte lyssnar till apostlarnas undervisning och håller sig till den. Detta är ett enkelt och pålitligt testinstrument. Johannes skriver: *Vi tillhör Gud. Den som känner Gud lyssnar till oss, den som inte är av Gud lyssnar*

inte till oss. Det är så vi känner igen sanningens Ande och villfarelsens ande (1 Joh. 4:6).

Detta enkla test avslöjar också vilka vi ska anse som svaga bröder. En kristen som av okunnighet omfattar en falsk lära visar vem han tillhör genom att lyssna till den apostoliska undervisningen och ta rättelse. Dem som försvarar falsk lära kan vi inte anse som svaga bröder utan här gäller att vi ska vända oss bort från dem som försvarar läror som är i strid med det vi lärt av Guds ord. Paulus skriver: *Jag uppmanar er, bröder, att ge akt på dem som vållar splittring och kan bli er till fall, i strid mot den lära som ni har fått undervisning i. Vänd er bort från dem (Rom. 16:17).*

Gränsen för de troendes gemenskap dras också gentemot dem som vill bli ansedda som bröder men som lever ett ogudaktigt liv. *Bröder, vi uppmanar er i vår Herre Jesu Kristi namn att hålla er borta från varje broder som lever oordentligt och inte följer de lärdomar som de har fått av oss (2 Tess 3:6).*

De kristna ska inte vara passiva i denna sak och först börja oroa sig för den falska läran eller det ogudaktiga livet när det är omöjligt att längre blunda för det. Nej, Skriften uppmanar oss att "ge akt på" dem som lär och lever tvärtemot den apostoliska undervisningen. *Pröva andarna om de kommer från Gud,* skriver Johannes. Detta innebär en aktiv och kontinuerlig prövning.

På detta sätt upprättas och formas församlingar kontinuerligt under historiens gång. De troende blir varse varandra genom bekännelsen och kärleken knyter dem samman. Församlingens gränser dras genom att de håller sig borta från dem som lär och lever annorlunda än vad Skriften lär. På detta sätt formas och omformas kontinuerligt församlingar på alla platser och i alla länder och i alla tider. Allt detta verkar Gud genom sitt ord.

Detta gör alla nationella folkkyrkor och alla statskyrkor till en omöjlighet i sig, om vi klart ser vad Skriften lär. Nationella folkkyrkor och statskyrkor, oavsett om de är självständiga medlemskyrkor eller reglerade av myndigheternas religionslagar, innebär att de troende inte kan dra sig bort från dem som lär eller lever annorlunda än Skriften lär. En nationell folkkyrka eller en statskyrka förutsätter att de troende, tvärtemot Skriftens ord, ska förbli i gemenskap med dem som bevisat sig vara falska bröder. Om det finns religionslagar som förbjuder de troende att lämna

en sådan falsk kyrka, så som lagarna var i Sverige för lutheraner fram till 1952, så gäller att vi måste lyda Gud mer än människor.

Vi tror att det finns troende människor i de nationella kristna folkkyrkorna eftersom evangeliet i ord och sakrament brukas där. Men när bekännelsen via kyrkotillhörigheten vittnar om obiblisk tolerans av falska läror, blir en eventuell god kristen bekännelse med munnen tvetydig. Att förbli i gemenskap med falska lärare, förnekare och otroende vittnar ju om en allvarlig inkonsekvens i bekännelsen. I Sverige är ca 80 % av befolkningen medlemmar i Svenska kyrkan som är en luthersk folkkyrka. Detta kan tyda på att den lutherska bekännelsen har ett starkt fäste i Sverige. Så är det inte. En majoritet av medlemmarna tror inte på Gud och bland dem som gör det är det inte lätt att hitta personer som bekänner sig till Skriftens rena lära. Vilka av folkkyrkans medlemmar som trots detta äger den frälsande tron vet endast Gud.

Förkunnelsen av Guds ord är det huvudsakliga syftet med de troendes gemensamma verksamhet

När de troende blev flera och samlades i församlingar började de förkunna ordet offentligt. Hur de offentliga tjänarna blev valda och insatta i sina tjänster före Nya testamentets tid får vi inte veta. Under tiden för sinaiförbundet skulle prästerna ur Levi stam offentligt föreläsa Skrifterna enligt en föreskriven sjuårig gudstjänstcykel (5 Mos. 31:9ff). *Ty prästens läppar ska bevara kunskap, och undervisning ska man hämta från hans mun. Han är en budbärare från Herren Sebaot* (Mal. 2:7). NTs kyrka är inte bunden till den levitiska gudstjänsten eller sinaiförbundets stadgar. Detta regelverk fick sitt slut i och med Kristi fullkomliga offer.

I NT uppmanar aposteln Paulus Timoteus att överlämna den apostoliska undervisningen till pålitliga män som i sin tur skulle undervisa andra (2 Tim. 2:2). Uppgiften att undervisa och offentligt föreläsa Skriften är inte längre bunden till ett folk och en stam, utan de troende ur alla folk på jorden är fria att utrusta pålitliga män ur deras egen krets för denna uppgift. Församlingarna ska kalla och insätta kvalificerade personer att offentligt förkunna Guds ord. Samlingen av de troende verkar aktivt för att utrusta, kalla och insätta dem som ska predika ordet, men det är Gud som verkar i dem både vilja och gärning för att hans goda vilja ska ske.

Ytterst är det den treenige Guden som är aktiv och verkar att ordet blir offentligt predikat. Kristus ger som andlig gåva till sin församling dugliga personer för uppgiften och det är den helige Ande som genom församlingen kallar och insätter dem i deras tjänst. I Efesierbrevet 4:11 står det: *Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare.* Och i Apg 20:28 sägs: ... *den helige Ande har satt er som ledare över [...] Guds församling som han har köpt med sitt eget blod.* I en syn visas också hur den förstfödde från de döda och härskaren över jordens kungar håller församlingarnas änglar i sin hand (Upp. 1:20). Detta är en sak som måste ske, eftersom Gud bestämt det och verkar det. Vem kan då hindra det?

På dessa två sätt, dels enskilt och dess offentligt, har de troende genom historien förkunnat Guds ord. De troende kommer till tidens slut att samlas för att uppbygga varandra på sin allra heligaste tro och förkunna evangeliet offentligt utan att någon kan hindra det. Detta är Guds verk. I två bildsekvenser fick aposteln Johannes se att de som förkunnar Guds rena ord under NTs tid kommer att vara få, åtminstone jämfört med den hord av falska lärare som ska framträda. I en syn avbildas den falska läran som en rök som skymmer solen och de falska lärarna som en gräshoppsvärm över jorden och som ryttarhärar om tjugotusen gånger tiotusen män som släpps lösa (Upp. 9). Efter detta skildras Kristi vittnen. Johannes fick se två vittnen profetera under hela den nytestamentliga tiden. Att Johannes fick se bara två vittnen symboliserar att de som förkunnar Guds sanna ord är få i jämförelse med den stora hopen av falska lärare.

Till sist: Gud är inte beroende av oss för att fullgöra det verk som han utfört från världens begynnelse och fortsätter att utföra till tidens slut. Om vi inte vill samlas till hans folk kan han uppväcka barn åt Abraham av stenar. Om vi inte vill förkunna Guds rena ord kan han få stenarna att ropa. Gud behöver inte vår tjänst, men Guds barn vill tjäna och ära honom. Om Guds rike kommit också till oss och vi har del i det, är detta en stor nåd och gåva från Gud.

Frågor och svar

Hur ska Job 28:4 översättas?

När jag läste ett stycke ur Job fastnade jag vid en mening i Job 28:4. Det står där att människan "spränger schakt" och jag blev lite fundersam på om man verkligen kunde spränga på den tiden. Nu vet jag att det är lite oklart när Job skrevs men man tror väl ändå att det är nån gång mellan 2000-1800 f.Kr. som jag förstått det.

Jag har absolut ingen koll på sprängningens historia men jag tyckte ändå att det lät tidigt att man skulle kunna spränga redan på den tiden. Jag tittade i bibel 2000 för att se hur de översatt texten där, men där saknades versen helt av någon anledning. Det vore intressant att höra hur det ligger till, om ni har något svar på detta!

Svar: Sammanhanget handlar om gruvbrytning och vilka ansträngningar människor gör för att komma åt ädla metaller djupt nere i det fördolda. Men det ädlaste av allt, Guds vishet, kommer de inte åt genom egna filosofier eller funderingar. Det är en oförtjänt gåva från Herren och tas emot i förtrostan på hans heliga ord. Gudsfruktan är vishetens begynnelse. "Se, Herrens fruktan är vishet" (Job 28:28).

Ordvalet "spränger schakt" kan ge associationer till modern sprängningsteknik. Men gruvbrytning är en mycket gammal företeelse. Man kunde spräcka och spränga klippor och berg bl.a. med hjälp av de stora temperaturväxlingarna mellan dag och natt. När vattnet i sprickor och hål frös till is blev sprängkraften stor. Men det är inte nödvändigt att använda verbet "spränga" i denna text, om det leder tankarna till dynamitsprängningar. Grundtextens verb (*parats*) betyder närmast "bryta, bryta igenom, bryta upp, bryta sönder, klyva, spräcka, spränga, borra upp, öppna". Det ord som här översatts med "schakt" (hebr. *nachal*) betyder vanligtvis "floddal, wadi, dike", men det kan också betyda "schakt".

Här följer några exempel på översättningar av versens två inledande ord (jag försöker återge engelska och tyska översättningar på svenska):

Han öppnar ett schakt (Darby)
Han borrar ett schakt (NAS)
Han hugger ett schakt (NIV)
Han bryter upp ett schakt (NKJ)
Man bryter ett schakt (ELB, Luther, Karl XII)
De bryter en sjakt (N30)
graver sjakter (N78)
Där spränger man schakt (1917).

Hur ska 1 Pet. 3:21 översättas?

Jag läste i en uppsats om dopet att ordet som i folkbibeln översätts med "bekännelse" i grekiskan är ett ord som inte finns någon annanstans i NT eller i samtida texter, och att man därför har försökt förstå ordets betydelse utifrån ett närbesläktat ord. Man kan alltså inte vara helt säker på vad ordet betyder, och det sades att man också kan översätta det med "bön, anropan om" mm. Vidare påstods det i uppsatsen att det framgick av grekiskans grammatik att det inte var personen som döptes som gjorde bekännelsen genom att låta döpa sig, utan att dopet som sådant är en bekännelse eller bön eller anropan.

Uppsatsens författare menade att det går att översätta versen så att den stödjer både barndop och troendedop, vilket i så fall är en svag grund att bygga en baptistisk dopsyn på. Slutsatsen som drogs var att denna text inte alls stödjer den baptistiska uppfattningen att dopet är en bekännelse i första hand.

Stämmer detta? Förklara gärna, för själv kan jag ingen grekiska.

Svar: Det är korrekt att det grekiska ordet *eperótema* bara förekommer här i hela Nya testamentet. Det förekommer i versens andra del som noggrant betonar *vad dopet innebär, inte vad den döpte gör*. Så här lyder versen i SFB: "Efter denna förebild frälser dopet nu också er. Det innebär inte att kroppen renas från smuts utan är ett rent samvetes bekännelse till Gud genom Jesu Kristi uppståndelse." Både ordet *apóthesis* (ordagrant "ett borttagande", i SFB "att renas") och ordet *eperótema* (i SFB "bekännelse") står i nominativ som förklaringar till ordet *báptisma* (dopet) i versens första del. Dopet innebär inte ett borttagande av "smuts

på kroppen” (*sarkós rhûpou*) utan innebär en *eperótema*. Betydelsen av detta ord är omdebatterad. Det finns som sagt inte någon annanstans i NT. Betydelsen ”anhållan” eller ”vädjan” passar inte bra i sammanhanget. NIVs ”pledge” (utfästelse, löfte, pant) passar bättre men är ändå tvetydigt, eftersom det inte identifierar vem det är som gör utfästelsen. Ingen mänsklig varelse kan på grundval av sina egna meriter eller handlingar utfästa sig att åstadkomma ett gott samvete. Så om *eperótema* översätts ”utfästelse”, måste det syfta på *en utfästelse som Gud gör*.

Den betydelse som finns noterad både i TDNT och Moulton/Millegan passar kanske bäst: *eperótema* är en teknisk term inom diplomatin för ”*en officiell bekräftelse (konfirmering)*” av ett avtal. Moulton/Millegan ger ett exempel där detta ord uttrycker en bekräftelse som gjorde en överenskommelse bindande. Innebörden i vår text skulle då vara: *dopet* ”innebär inte ett borttagande av smuts på kroppen utan en officiell bekräftelse (*eperótema*) på ett gott samvete (*syneidéseos agathés*, obj. genitiv) mot Gud. *Dopet försäkrar en troende om ett gott samvete genom att meddela honom eller henne att alla hans/hennes synder har tvättats bort* (se Apg. 22:16, Tit. 3:5-7). På detta sätt finns det ingenting kvar som skulle ge en troende dåligt samvete gentemot Gud.

Den avslutande prepositionsfrasen ”genom Jesu Kristi uppståndelse” uttrycker att *det är tack vare Jesu Kristi uppståndelse som dopet ger denna officiella bekräftelse om ett gott samvete* och, som det står i versens inledning, ”frälser” oss. Kristi uppståndelse är enligt Rom. 4:25 beviset på att Gud har frikänt oss, förklarat oss rättfärdiga. Det är, skriver Petrus, genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda som Gud har fött oss på nytt till ett levande hopp (1 Pet. 1:3).

Ger Jesus de döda en andra chans?

Ska 1 Pet. 3:19 och 4:6 uppfattas så?

Låt mig först citera de båda verserna enligt översättningen i SFB: ”I Anden gick han bort och utropade ett budskap för andarna i fångelset” (3:19). ”Ty avsikten med att evangeliet predikades också för dem som nu är döda, var att de visserligen skulle dömas men leva andligen, liksom Gud lever” (4:6).

1 Pet. 3:19

För att förstå uttrycket ”i anden” om Jesus Kristus bör vi tänka på att Bibeln presenterar honom för oss både i sin förnedring och i sin upphöjelse (se t.ex. Fil. 2:6-11). Jesu förnedringstillstånd kallas i Heb. 5:7 för ”hans köotts dagar” och omfattar tiden från hans avelse till hans död och begravning. Tiden för hans upphöjelse börjar med Jesu uppväckande och fortsätter för alltid. Uttrycket ”i anden” i motsats till ”i köttet” syftar på Jesu upphöjda tillstånd. ”Han blev dödad till köttet (*sarkí* = i sitt förnedrade tillstånd), men levandegjord till anden (*pneúmati* = till sitt upphöjda tillstånd)” (v. 18). ”I detta upphöjda tillstånd gick han och förkunnade sin seger (*ekéryxen*) för andarna i fångelset.” Det är innebörden av v. 19. Verbet *kerýssein* kommer av ordet *kéryx* som betyder härold. Likt en härold förkunnade han segern över Satan och alla Guds fiender. Jesus utropade ett budskap som bekräftade domen över Guds fiender och deras oåterkalleliga nederlag.

Det fångelse Petrus talar om är helvetet (2 Pet. 2:4). Andarna i helvetet är Satan och ”de änglar som inte bevarade sin höga ställning”, ”i förvar i mörker med eviga bojor till den stora dagens dom” (Judas 6; 2 Pet. 2:4). Enligt vers 20 syftar Petrus också på dem som dött i otro och sänts till helvetet. Uttrycket ”i anden” betyder inte att Jesus bara nedsteg till helvetet i sin gudomliga natur utan sin kropp. Han nedsteg också i sin mänskliga natur men nu i sitt upphöjsetillstånd.

1 Pet. 4:6

Till skillnad från 3:19 handlar denna vers om att predika evangelium, att evangelisera. Grundtextens ord är *evangelízein* (predika de goda nyheterna). Men vad menas med ”för de döda” (*nekroís*)? Efter döden är nådatiden slut. Kanske menas med ”de döda” ”de som nu är döda” (så SFB). Men det är också möjligt att Petrus menar *andligt* döda. Han har ju skrivit om sådana några verser innan (4:3) och påmint om att de troende som han nu skriver till varit i hedniskt mörker (”förr levde ni på hedningarnas vis”). Att av nåd ha förts från mörker till ljus, från andlig död till andligt liv, innebar inte för brevets adressater något jordiskt paradiset. De blev förtalade och hånade av sina tidigare vänner (4:4) och drabbades också de av den lekamliga döden. ”Mina älskade, var inte förvånade över den eld som ni måste gå igenom till er prövning, som

om det hände er något oväntat" (4:12). "Saliga är ni om ni hånas för Kristi namns skull" (4:14).

Syftet med predikan av evangelium, evangeliseringen, var att de skulle "leva andligen (*pneumati* = i ett tillstånd av upphöjelse och evig salighet) liksom Gud lever" (4:6). Genom tron hade de fått evigt liv. "All nåds Gud som har kallat er till sin eviga härlighet i Kristus, han ska upprätta, stödja, styrka och befästa er, sedan ni en kort tid har lidit" (5:10).

(För att besvara frågorna om Första Petri brev har jag haft god hjälp av en kommande kommentar till Petrusbrevet och Judas brev av prof. David Kuske)

Är det sant att Luther kallade sin bok om den ofria viljan sin bästa bok?

Luther sa vid ett tillfälle om två av sina skrifter att de borde bevaras medan de andra lika gärna kunde försvinna. Den första var "Om den trålbundna viljan" och den andra "Lilla katekesen".

Att han betraktade "Om den trålbundna viljan" som en så viktig bok beror på att den behandlar den helt avgörande frågan för reformationen: Är människan fri eller ens delvis fri att välja att frukta och älska Gud över allting och sätta all tro och lit till honom? Humanisten Erasmus, Luthers samtida, sa "Ja" i boken "Om den fria viljan". Luther gav i boken "Om den trålbundna viljan" grundligt och utförligt svaret nej utifrån vad Skriften så tydligt lär. Människan är före omvändelsen andligt död. Lilla katekesen, som enkelt och klart presenterar vad kristen tro är, säger följande om människans förmåga i andliga ting: "Jag tror att jag inte av eget förstånd eller egen kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom." Så börjar Luther sin förklaring till tredje trosartikeln, och han fortsätter: "Men den helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåvor, helgat och bevarat mig i den rätta tron. På samma sätt kallar, församlar, upplyser och helgar han hela den kristna kyrkan på jorden och bevarar henne i Jesus Kristus i den enda rätta tron."

Vad hände med Maria efter korsfästelsen?

Jag såg nyligen filmen "The Passion of the Christ" och undrar vad som hände med Maria efter korsfästelsen. Och var fanns Josef?

Svar: Jesu lärjunge Johannes tog Maria hem till sig och tog hand om

henne. Se Johannes 19:25-27. Sista gången Josef nämns är i Matteus 13:55 där Jesus föraktfullt kallas "snickarens son". Det framgår inte tydligt om Josef fortfarande levde vid detta tillfälle. Allmänt antas att Josef var död när Jesus korsfästes.

Vilka ord använder Nya testamentets grundtext för kärlek och har de olika innebörd?

Agápe är det vanligaste ordet. Det är betecknande att detta ord saknas nästan helt i utombibliska texter från nytestamentlig tid. Med andra ord talar Kristus och hans apostlar om en kärlek som är helt olik all världslig kärlek. Det är en kärlek som har sitt ursprung i Gud. "Gud är *agápe*", "Gud är kärlek", skriver Johannes (1 Joh. 4:8, 16). Gud har *agápe* till människorna och de som förtröstar på Kristi ofattbart stora och oförtjänta kärlek till dem fylls av *agápe* till andra människor. Kännetecknet för *agápe*-kärleken är dess önskan att ge snarare än att äga och få. Den är ett medvetet handlande snarare än bara känslor och den ser inte efter en orsak i sitt föremål för att älska det.

Nya testamentet använder också ordet *filia* vars huvudinnebörd är "varm vänskap". Det är den kärlek som existerar mellan vänner och man väntar sig kärleksfull vänskap tillbaka.

Ordet *storgé* "tillgivenhet" används i Nya testamentet bara ett fåtal gånger och bara i sammansättningar. Denna kärlek tycks fokusera på den tillgivenhet som familjemedlemmar har för varandra.

Ordet *éros* "längtan, begär" används inte i Nya testamentet, förmodligen därför att detta ord ledde tankarna till de syndiga begär, den sexuella kärlek som praktiserades i de hedniska fruktbarhetsreligionerna. Eros är en kärlek som försöker äga och kontrollera.

Vad menas med Israel?

Ordet "Israel" syftar ibland på nationen Israel. Under gamla förbundets tid är det fysiska Israel en speciell teokratisk nation, gång på gång olydig mot Gud och efter Salomos tid splittrad i två stater, Israel i norr och Juda i söder. Bibeln gör det klart att löftena till Israel hör till det troende Israel. Bland de ställen som lär detta är Rom. 9:6-8, Gal. 4:24-31 (särskilt v. 28), Gal. 6:16, Joh. 8:39, 44, Upp. 3:9 och Fil. 3:2-3. Ingen som inte tror på Kristus är arvinge till något av löftena.

I det troende Israel är alla troende från hednafolken inympade. Det är de Kristustroende som är Guds sanna Israel. Utan Kristus var hednafolken "utestängda från medborgarskapet i Israel och hade ingen del i förbunden med deras löfte", skriver Paulus. Men genom Kristus och hans ställföreträdande gottgörelse har skiljemuren mellan judar och hedningar rivits ner (Ef. 2:12-19). Uppresandet av Davids fallna hydda är resultatet av det världsvida predikandet av evangeliet. Att hedningar kommit till tro genom Petrus och Paulus missionsarbete "stämmer överens med profeternas ord", framhåller Jakob och hänvisar till profetian i Amos 9:11-12 (se Apg. 15:7-18).

Vilka var de första kristna?

De första som trodde på Kristus var enligt Bibeln Adam och Eva. De var de första som fick höra löftet om en avkomling till kvinnan ("kvinnans säd") som skulle krossa ormens (dävlens) huvud (1 Mos. 3:15). Enligt Apostlagärningarna 11:26 var det i Antiokia i Syrien som lärjungarna började kallas kristna.

En textkritisk fråga om Människosonen

Hur ska man förstå Johannes 3:13: "Ingen har stigit upp till himlen utom han som kom ner från himlen, Människosonen som är i himlen"?

Svar: Ett av de intressantaste ställena där det förekommer grundtextvarianter är Joh. 3:13. Orden "som är i himlen" innebär ett uppseendeväckande anspråk. Menade Jesus verkligen att han var i himlen samtidigt som han talade med Nikodemus här på jorden?

Orden "som är i himlen" saknas i vissa handskrifter och av det skälet också i flera översättningar, t.ex. i Bibel 2000. NIV har placerat dem i en fotnot och UBS' (United Bible Societies) senaste vetenskapliga utgåva av Nya testamentets grekiska grundtext tar inte med dessa ord i huvudtexten.

Men det finns mycket starka skäl för att den längre läsningen är den ursprungliga. Stöd för ett uteslutande av orden "som är i himlen" hämtas främst från egyptiska vittnen. Att de utelämnas i UBS' huvudtext tycks vara ett exempel på utgivarnas förkärlek för handskrifterna *Sinaiticus* och *Vaticanus*. Läsningen "som är i himlen" finns i nästan alla *uncialhand-*

skrifter (handskrifter med stor begynnelsebokstav) och *minuskelhandskrifter* (handskrifter med bara små bokstäver) till Nya testamentet, i nästan alla tidiga översättningar och i majoriteten av de tidiga kyrkofädernas citat. Stödet för den längre läsningen har dessutom stor geografisk spridning. Ett objektiva studium av handskriftssituationen ger stöd för den längre läsningen.

Men den längre läsningen är svårare för det mänskliga förnuftet att få grepp om. Det är lätt att förstå varför en skrivare kunde utelämnat orden "som är i himlen" eller förändra dem lite. Det är däremot mycket svårt att förstå varför någon skulle lägga till dem. Svårigheten med den längre läsningen "som är i himlen" kan förklaras alla tre varianterna till vers 13, nämligen 1) att de utelämnades eller 2) ändrades till "som var i himlen" eller 3) ändrades till "som är från himlen". Alla dessa ändringar kan förklaras som försök att avlägsna svårigheten.

Många textkritiker tycker om principen "den kortare läsningen är att föredra", för de menar att det är mera troligt att en skrivare lägger till förklarande ord än utesluter ord. Men det finns ingenting i Joh. 3:13 som skulle förklaras genom att en skrivare lägger till orden "som är i himlen". Läsningen "som är i himlen" är biblisk teologi, helt i harmoni med Johannes lära om Kristus. Den överensstämmer med teologin i Joh. 1:18: "Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde, som själv är Gud och är hos Fadern, har gjort honom känd." Teologin i båda verserna är densamma men formuleringarna är olika.

Textkommentaren i UBS-utgåvan föreslår att den längre läsningen är ett tolkande tillägg som återspeglar en senare kristologisk utveckling. Det är sant att den längre läsningen återspeglar en hög kristologi. Men är det sant att en hög kristologi är en senare utveckling? Genom hela sitt evangelium proklamerar Johannes att Jesus är gudamänniskan. Han är den preexistentete som "var i begynnelsen hos Gud", och "genom honom har allt blivit till" (1:2,3). Han upphörde inte att vara oändlig, evig Gud när han antog mänskligt kött och blod. Också när han var Människosonen på jorden upphörde inte Jesus att vara Guds Son i himlen.

Både en objektiv analys av handskriftsläget när det gäller Johannes 3:13 och en teologisk analys av texten stöder den otroliga slutsatsen att "Människosonen som kom ner från himlen är i himlen". UBS' och flera översättningars utelämnande av orden "som är i himlen" tycks bero på en

överbärderng av de egyptiska handskriftenas värde och en nedvärdering av Johannes vittnesbörd om Kristus.

(Detta svar bygger huvudsakligen på John Brugs artikel "The Son of Man Who Is in Heaven", www.wlsessays.net/scripture/luke-acts.html)

SE

Utblick över samtiden

En sekularistisk inkquisition

Med anledning av nykterhetsorganisationen IOGT/NTO:s uteslutning av pastor Åke Green på grund av hans inställning till homosexuell livsstil, skrev Benjamin W Bull ett öppet brev till organisationen. Han är en framträdande jurist inom Alliance Defense Fund (ADF), en organisation advokater som försvarar mänskliga rättigheter världen över. Han skriver enligt *Världen Idag* 2008-02-13: "Det svenska folket borde vara djupt bekymrade över den diskriminerande uteslutningen av pastor Green. Det är intolerant religiös förföljelse, som inte stämmer överens med vare sig mänskliga rättigheter eller sann tolerans." Vidare säger han i brevet: "Det framstår som en sekularistisk inkquisition med syfte att driva bort kristna från det offentliga rummet och från frivilligorganisationer. Den oförsonliga förföljelsen av pastor Åke Green är kanske det mest slående exemplet på 'toleransföreträdarnas' ihåliga chimär. I den radikala gayrörelsen betyder uppenbarligen 'tolerans' att tysta och straffa de som inte håller med."

Advokaten Benjamin W Bull deltog med ett rättsutlåtande i samband med rättegången mot Åke Green 2005. Det borde vara en väckarklocka för nykterhetsrörelsen då man får en företrädare för mänskliga rättigheter emot sig. Man kan undra över hur man inom rörelsen ska tackla denna fråga. Det har varit många protester mot uteslutningen och det får väl anses märkligt att nykterhetsrörelsen bedriver en kampanj mot yttrandefriheten och gör på detta sätt ett praktiskt inlägg i homodebatten. Med ökad spritkonsumtion och med därpå följande problem för befolkningen borde denna rörelse ha andra bekymmer än medlemmars syn på homosexuell livsföring.

Lugn första rond i debatten om gudstro

En timplång debatt i Livets Ords lokaler i Uppsala mellan Ulf Ekman Livets Ord och humanisternas Christer Sturmark bjöd på en lugn första rond enligt *Världen idag* 08-03-07.

Debatten gällde tro eller icke tro på en levande Gud. Humanisterna som är uttalat ateister framträder gärna med sin förgrundsgestalt Christer Sturmark lite här och var i landet. Att man inom kristenheten har tagit upp debatten med humanisterna visar att man tar deras argumentation på stort allvar.

Ateismen har också den senaste tiden framträtt allt mer aggressivt. Man har rönt vissa framgångar i sin verksamhet. Flera böcker har skrivits och översatts med klart uttalad ateistisk propaganda. Ateismens framgång är inte helt enkel att härleda, men helt klart har man en viss draghjälp av den s.k. historisk kritiska metodens sätt att framställa Bibelns budskap som tvivelaktigt och felaktigt. Darwinismen med sin framgångsrika syn på "skapelsen" bidrar också naturligt med sitt avskaffande av en skapande Gud. Den försvagade och söndertrasade yttre kristenheten som inte kan samlas kring en hel Bibel är ett lättfångat byte för gudsförnekelsen.

I debatten med Ekman var Sturmark generös och hade inga problem med människor som vill tro på Gud. Gud är enligt honom en fantasi lika harmlös och betydelselös som Harry Potter. Varför ägnar man då från humanisternas sida så mycket energi i kampen mot en så harmlös figur? Ekman ville i sin argumentation skjuta in sig på det subjektiva mötet med en person, Jesus Kristus. Då Sturmark hänvisar till det "omoraliska i att följa dogmer i en bok som man inte själv reflekterat över", svarar Ekman: "I första hand är vi inte intresserade av att bara tråla efter en bok, utan vi har mött en person."

Man kan fundera över meningen med en debatt som denna. I synnerhet då den kristna tron framställs som trældom efter en bok. Det fordras inte mycket av fantasi hos den ateistiska rörelsen för att hitta argument för sin övertygelse, om de kristna företrädarna anför subjektiva upplevelser som argument mot den ateistiska gudsförnekelsen. Man ska komma ihåg att ateismen i sin uttalade form hos humanisterna är en "andlig" kraft och hämtar argument från de krafter som agerade i paradiset. Den kan bara bemötas med Guds eget ord och inte med upplevelser som ofta är svaga och ytterst bräckliga. Exempel på ett möte mellan de två krafterna har vi hos Matteus i kapitel 4 där Jesus möter frestaren. Jesus avvisar och avvärjar honom med Guds eget ord och ingenting annat. Den kristna tron och livet är inte trældom utan en härlig frihet enligt Romarbrevet 8.

Teologiska rummet

Namnet på ett av programmen i Sveriges Radio P1 är ”Teologiska rummet”. Det sänds på söndagar. Den 20 april diskuterades hur västvärlden sekulariserades. Deltagarna i diskussionen var Göran Rosenberg, journalist och författare, Ola Sigurdsson, professor i tro och livsåskådningsfrågor och Marie Dempker, professor i statsvetenskap. Hur ser då den process ut som leder fram till att t ex ett land som Sverige, som genomsyrats av stora väckelser för mindre än hundra år sedan, idag betraktas som ett av västvärldens mest sekulariserade land? Programmet svarade inte på den frågan och Sverige behandlades inte som en separat enhet. Det var den amerikanske författaren Mark Lillas bok *The Stillborn God* (Den dödfödde guden) som låg till grund för diskussionen. Med uttrycket sekularisering avses som regel avkristning eller likgiltighet för religion. Hur man egentligen mäter fenomenet sekularisering framgick inte av programmet. Det kan vara färre kyrkobesök, minskat intresse för kyrkliga traditioner eller förrättningar av olika slag etc.

Men ett par saker av intresse kom fram i programmet. Man var överens om att den sk upplysningstiden med sin skepticism mot tanken på en levande och allsmäktig Gud lade grunden för sekulariseringens framväxt. I programmet diskuterades förstås inte endast den kristna trons tillbakagång utan religionernas överhuvudtaget. En synpunkt som är av värde att notera är hur den liberala teologin hade sitt stora genombrott i slutet av 1800-talet och gjorde framsteg inom kyrkorna. Inte minst skedde det genom prästutbildningen och den liberala synen på Bibelns tillförlitlighet och ursprung. Humanismen var ett annat fenomen som trängde in i teologin med huvuduppgift att visa till den förnuftiga människans inneboende godhet och förmåga. När dessa två uppnått sitt mål att påverka och infiltrera de kristna kyrkorna bryter första världskriget ut. Ett av historiens värsta krig med miljoner offer av människoliv just då tron på människan står i blom.

När en av deltagarna ställer frågan ”Vart tog Gud vägen?”, kom svaret omedelbart: ”Tron har inte försvunnit, människans behov av en övergripande syn på tillvaron kvarstår.” Och i sammanhanget säger man också: ”Vi har ett behov av en gud, vi uppfinner en gud.” På ett sätt är materialismen också en religion, ja kanske till och med själva sekularismen kan anses som en religion som tillfredsställer människans behov

av en gud till en viss del? Här kommer verkligen problemet med "den dödfödde guden" in, dvs en gud som inte kan hjälpa eller höra den nödställdes bön.

Svaret är intressant med tanke Bibelns svar: människan skapades av en allsmäktig Gud och till Guds avbild. När hon sen föll i synd förlorade hon den medskapade rättfärdigheten och Guds vänskap, hon drog döden över sig. Men människan är en religiös varelse, hon behöver en religion, en gud. När Herren bestraffade Israels folk var det inte för att de var antireligiösa, de var tvärtom verkligen religiösa. Problemet var att de vände sig i sin religion till andra gudar än den rätte Guden. När Israels folk tyckte att Mose stannade för länge på Sinai berg och trodde att han aldrig mer skulle komma tillbaka, gjorde man sig en gud. Och inte nog med det, man sa till och med att denne gud har fört oss ut ur Egyptens land.

En annan intressant tanke som kom fram i programmet var just frågan om meningen med en statsreligion. Här är ju våra nordiska länder exempel på ett sådant experiment med sina statskyrkosystem. Genom att hela nationen hade en enda religion, en enda kyrka förenklades också förhållandet mellan politik och religion, en nation - en kyrka. Religionen kunde på ett enkelt sätt påverka de politiska besluten. Med facit i hand visade sig experimentet vara ett stort misstag. Den påtvingade religionen, kristendomen ej undantagen, blir inget annat än hyckleri. Det kan ytterst vara orsaken till att etablerade politiska partier idag är mycket rädda för förslag eller beslut som kan antas komma från s.k. religiöst håll. Eller att partier med kristna förtecken ej når annat än marginell numerär. I Sverige är sedan ett antal år statskyrkan avskaffad och har ersatts med den s.k. folkkyrkan med den största delen av befolkningen som medlemmar.

Det var befriande när en av deltagarna helt enkelt sa: "Avskaffa statsreligionen och låt de lutherska förbli lutherska!" Det var verkligen en lovvärd tanke, men det är ju inte säkert att vederbörande förstår vad det innebär att vara luthersk. Det är en sak att kallas luthersk och en annan att verkligen vara det. Men tanken på en statsreligion är olycklig oavsett från vilken sida den kommer. Förebilden är förstås det gammaltestamentliga teokratiska Israel där Gud var både nationens Gud och kung. Detta styrelsesätt avskaffades i och med det nya förbundet. I det nya

förbundet gäller befallningen att alla folk ska göras till Herrens lärjungar oavsett nation eller etnisk härkomst.

Oavsett hur man bedömer sekulariseringens framgång i västvärlden kommer Guds kyrka, dvs. hans rike på jorden, att äga bestånd intill tidens slut. Det är förstås beklagligt att det kristna budskapet tystnar på allt fler ställen. Men det är inte säkert att det är sekulariseringens fel utan tvärtom i mycket stor utsträckning orsak till sekulariseringen, mer än man ofta är medveten om. När inte kyrkorna har något att ge för den törstande själen söker man sig naturligt till sådant som är mer tilltalande än religiösa funderingar. Detta borde vara en utmaning för kyrkorna och vända tillbaka till det som är kyrkans grund, Guds ord, evangelium för syndare.

Sanningen om människan är densamma idag som den varit sedan syndafallets dag. Hon behöver en Frälsare från synden och hon förklaras rättfärdig av nåd utan egen förtjänst. I den sekulariserade världen blir religionen mer och mer en anonym privatsak. Man har den gud man vill ha och det är den egna föreställningen som skapar honom. ”Man gör sig en gud.” Evangelium är unikt och skapar tro, det gör varken humanismen, liberalismen eller materialismen. Bara evangelium kan skapa tro, inte religioner.

Pridefestival men inte Jesusmanifestation

När många av Sveriges kristna samfund var representerade i Stockholm den 3 maj vid den s.k. Jesusmanifestationen saknades en officiell representant från Svenska kyrkan. Detta faktum tas upp i *Kyrka och Folk* nr 21/08. Krönikören Anders Brogren anser det märkligt att det annars så ekumeniskt angelägna samfundet inte ställde upp. Ärkebiskopen var i Bryssel och samtalade om klimatfrågan. Men han har planerat att hinna hem och vara med på den s.k. Pridefestivalen. Även om han inte personligen ville vara med kunde han ha skickat en representant, menar man. Svenska kyrkan har alltmer isolerat sig genom inställningen i homofrågan och flera kyrkor har brutit gemenskapen på grund av den frågan. Ärkebiskopen är i färd med att profilera sig genom sitt engagemang i klimatfrågan. Det är väl enklare att samtala i en fråga som måste vara mindre kontroversiell än homofrågan? Man frågar sig bara: vad kan Svenska kyrkans ärkebiskop göra i den frågan som inte det politiska

etablissemang kan klara av? Kanske han funderar på den gamla devisen: alla talar om vädret men ingen gör något åt det?

Vart går Dagen?

Det är den kristna rikstidningen *Världen idag* 08/04/11 som ställer frågan med anledning av att några på *Dagens* redaktion ställt sig avvisande till Jesusmanifestationen i Stockholm. Elisabeth Sandlund, redaktör på *Dagen*, intog däremot för egen del en positiv attityd till arrangemanget. Grundtanken bakom manifestationen var ju från början Stanley Sjöbergs som med sin rörelse står bakom *Dagen*. *Världen idag* som har sin andliga hemvist hos Livets Ord var däremot samfällt mycket engagerad och var besvikna på dem som ställde sig frågande inför denna ekumeniska manifestation.

Något har tydligen hänt på Dagenredaktionen som gjort att man kommit att inta en delad inställning till den ekumeniska satsningen. Konkurrenten *Världen idag* är snabbt framme och tar vara på tillfället att beskylla *Dagen* för att vara kluven till satsningen. Det verkar emellertid som om det i första hand är Emanuel Karlsten som är "webbredaktör" på *Dagen* som är föremålet för kritiken. Han var inte bara kritisk till Jesusmanifestationen utan har vid ett tillfälle skrivit något som kan uppfattas som försvar för ett incestuöst förhållande mellan en far och hans dotter i Australien. Karlsten förnekar detta senare när *Världen idag* tog upp frågan.

Debatten fortsätter och i *Världen idag* 04/14 citeras från Karlstens inlägg där han uttrycker övertygelsen att svensk lag inom några år kommer att bejaka "att syskon och familjer ska kunna ha älskande sexuella relationer". Karlsten säger också att "vi kristna behöver rustas för att möta ett samhälle där sanning blivit relativ".

Det är säkert så att vi kristna måste stå rustade inför ett samhälle där sanning blivit något relativt. I samhället är det mycket som kan och ska ifrågasättas, samhället ska vara pluralistiskt, förnuftet ska avgöra. Men det finns saker där de kristna måste reagera också mot samhällets pluralism. Det är främst i sådana frågor som angår den naturliga lagen. Det kan t. ex. aldrig bli tillåtet att ta livet av människor för att de tär på samhällets ekonomiska resurser. Abort kan inte försvaras med ekonomiska termer eller med kärleken som argument. Incest kan inte försvaras med ord om

kärleksfulla relationer mellan familjemedlemmar. Om svensk lag skulle legalisera incest kommer säkert många också ickekristna att reagera med kraft mot det, just för att det strider mot den naturliga lagen.

Men att samhället är pluralistiskt betyder inte att kyrkan ska vara det. Kyrkan har en enda sanning som ledstjärna, nämligen Guds eget ord. Där ska inte förkunnas en relativ sanning. Kanske både *Dagen* och *Världen idag* måste fundera kring den ekumeniska rörelsens fortsatta mål. Det ser ut att vara delade meningar i vissa frågor rörande mål och mening. Man kanske ska fråga sig: finns det mer än en sanning i kyrkan? Kristenhetens kräftgång kan ha sin förklaring i att samhällets relativa sanning allt mer dominerar det kyrkliga budskapet?

AS

Litteratur

MARTIN LUTHER

Munken som gjorde uppror

Allan Sandström

Bokförlaget Artos & Norma, Skellefteå 2007, 176 sidor. Ca-pris 194:-

1983 utkom på EFS förlaget boken *Munken som gjorde uppror* av Allan Sandström. Först trodde jag att Sandström nu skrivit en ny bok om Martin Luther. Men den är i själva verket endast en nyutgåva av boken från 1983.

Sandström skriver enkelt och medryckande. För den som vill ha en enklare bok om Martin Luthers liv och huvudbudskap kan Sandströms bok rekommenderas. Ibland kunde man önska en grundligare framställning av vad Luther betonar i kontrast mot medeltida och katolsk teologi, men det allra mesta i Sandströms framställning är korrekt. För alla som läser engelska och vill ha en grundligare bok om Luther rekommenderar jag James M. Kittelsons bok *Luther the Reformer* (Augsburg Publ. House, Minneapolis 1986).

Det finns många missuppfattningar om Martin Luther. Låt mig därför i anslutning till Sandströms bok lyfta fram några data om hans liv och förkunnelse (med en del kompletteringar från Kittelsons bok) och ge prov på Sandströms lättlästa stil.

Luther föddes i Eisleben den 10 november 1483. Året därpå flyttade hans familj till Mansfeld och i stadens latinskola tillbringade Martin sina första skolår. 1497 fortsatte han sina studier i Magdeburg och året därpå i Eisenach. 1501 skrevs han in vid universitetet i Erfurt och avlade den 29 september 1502 sin filosofiska grundexamen. Han blev baccalaureus som den latinska lärdomsgraden lyder. "Han är den välartade och framgångsrike äldste sonen i en familj på väg uppåt, i den uppåtsträvande borgarklassen" (s. 18).

Den 7 januari 1505 tog Luther med glans sin magisterexamen. "Rörande är notisen om hur fadern från denna dag tilltalade honom med ni! Så stor var vördnaden för lärdomen hos gruvarbetaren, som

blivit rådsherre. Han var stolt och förväntansfull, mannen som börjat med två tomma händer, men han skulle snart bli besviken” (s. 19). På Martins återväg till Erfurt efter ett kort besök hos familjen i Eisleben inträffar något omvälvande. Det är den 2 juli 1505. ”Åskan mullrar på avstånd och plötsligt fräser en blixtned mot marken och slungar den unge studenten huvudstupa i vägdammet. Han är oskadd så när som på en stukad fot, men ropar i förfäran: Rädda mig, rädda mig, Sankta Anna. Jag skall bli munk!” (s. 19f). Efter bara två veckor, på kvällen den 16 juli, trädde Martin in genom augustinerklostrets port i Erfurt. ”Beslutet kostade på. Det innebar en brytning med fadern, vilket otvivelaktigt smärtade Martin Luther mycket. Flera gånger i sitt liv återkommer han till att han vållade sin far sorg, när han inträdde i klostret” (s. 20).

I april 1507 prästvigdes Martin Luther i domkyrkan i Erfurt och celebrerade sin första mässa den 2 maj. Han gjorde en snabb karriär inom Augustinerorden. Ordens generalvikarie Johann Staupitz upptäckte snabbt den nye prästens och munkens rika begåvning. Han bestämde att Martin efter prästvigningen skulle fortsätta sina universitetsstudier och det passade honom utmärkt. ”Hans studier var så framgångsrika, att han redan i augusti 1508 på Staupitz initiativ förflyttades till den nya universitetet i Wittenberg, där han fram till hösten 1509 föreläste i filosofi” (s. 22f). ”Redan nu skilde han sig från andra lärare genom att framför filosofiska och teologiska teorier hävda bibelordets auktoritet” (s. 23).

I november 1509 återkom Luther till Erfurt och ägnade sig fram till november 1510 främst åt studier i grekiska. I november 1510 fick han ett uppdrag som glädde honom. Han sändes av sin orden till Rom med anledning av en tolkningstvist som gällde vissa ordensregler. Vistelsen i Rom varade bara en månad och vad han såg i Rom var inte uppbyggligt. ”Det moraliska tillståndet bland prästerskapet och munkarna var bedrövtligt. Renässanspåvarnas usla föredöme hade lett till ett utbrett förfall” (s. 25). ”Senare skulle Luther minnas vad han såg och hörde, men det var inte som någon kritisk ande han återkom till Erfurt i april 1511.”

”Han blev nu omedelbart och varaktigt överflyttad till universitetet i Wittenberg som tillförordnad professor i vad vi skulle kalla Gamla och Nya Testamentets exegetik” (s. 25). Den 19 oktober 1512 promoverades

han till teologie doktor. Han bodde i det s.k. Svarta klostret i Wittenberg och var en uppburen predikant. Han predikade både i klosterkyrkan och i stadskyrkan. Vid universitetet föreläste han 1513 över Psaltaren, 1515 över Romarbrevet, 1516 över Galaterbrevet och 1517 över Hebreerbrevet.

När Luther plågades av hur hans egen synd hopade sig samtidigt som han såg mer och mer av Guds helighet, kunde inte klostrets fäder och hans kamrater i refektoriet förstå honom. Men det fanns ett undantag: ordensgeneralen Johann Staupitz. Han insåg allvaret i Luthers ångest och förstod att det gällde livet för den unge munken när han kämpade med frågan: hur ska jag bestå inför Gud? Staupitz tanke var att Luther genom sina studier i Skriften skulle upptäcka Guds löften. ”Det var en klok pedagogik, den skulle slutligen uppenbara evangelium, tydligare än någonsin, inte blott för Luther utan för många” (s. 30).

Forskarna är oeniga om när Luther gjorde sin upptäckt av det rena och trösterika evangeliet. Sandström citerar ett brev av Luther till augustinerbrodern Georg Spenlein som är daterat den 8 april 1516. Det är enligt Sandström ett av de första dokumenten av Luthers hand där han tydligt uttrycker läran om rättfärdiggörelsen genom tron. Han skriver bl.a. i detta brev: ”Därför, käre broder, lär känna Kristus och honom korsfäst. Prisa och upphöj hans namn och i misströstan om eder själv säg till honom: Du, Herre Jesus, är min rättfärdighet, men jag är din synd. Du har tagit på dig vad du icke var och har skänkt mig vad jag icke hade” (s. 32). Här betonar Luther vad som brukar kallas ”det saliga bytet”.

De 95 teserna

På torsdagskvällen den 31 oktober 1517, aftenen före Allhelgonadagen, står professor Luther framför slottkyrkans port med några prydligt präntade pappersark. Kyrkporten fungerade som universitetets anslagstavla och pappersarken innehöll 95 teser som Luther var beredd att försvara i en disputation. ”Så odramatiskt, så nästan försynt, börjar reformationen. Inte ens i fjärran anas trumpetstötar. En professor i en avlägsen tysk universitetsstad, en lärd klosterbroder, uppmanar i sedvanliga former till disputation i en fråga som rör kyrkoordningen eller kyrkobruken. Det är i förstone ingen som väntar sig annat än en snart glömd debatt i universitetets teologiska fakultet” (s. 42).

Vad påstods egentligen i teserna, var låg sprängstoffet? Så här löd några av teserna:

1. När vår Herre och Mästare Jesus Kristus säger: "Gör bättring" (bot) etc. (Matt. 4:17), så vill han att de troendes hela liv ska vara en botgöring.

21. Därför far de avlatspredikanter vilse som säger att "en människa genom påvens avlat befrias från allt straff och frälses".

37. Varje sann kristen, han må vara levande eller död, äger som gåva av Gud andel i allt gott som Kristus och kyrkan har, och det även utan avlatsbrev.

62. Kyrkans sanna skatt är det högheliga evangeliet om Guds härlighet och nåd.

Teserna "underkänner helt och hållet inte bara avlatshandeln, utan också tron på helgons och relikers värde. De inskränker på ett allvarligt sätt påvens auktoritet", skriver Sandström (s. 44).

Det var Fader Johann Tetzel som förde fram tanken att man kunde köpa avlat också för själarna i skärselden. Hans demagogiska framfart och iver att sälja avlatsbrev var beryktad. I en reklambroschyr hette det: "Så snart din slant i kistan klingar, sig själen upp ur skärselden svingar." Det var också Tetzel som utsågs att ta upp debatten med Luther. Inom mindre än två månader såg man till att han blev teologie doktor. I januari 1518 (tryckfel i Sandströms bok) utsände Tetzel från Frankfurt ett bemötande av teserna. Hans vederläggning "består i princip endast av en kraftfull argumentation för påvens auktoritet och ofelbarhet" (s. 47).

När Luther i samband med disputationen i Heidelberg våren 1518 besvarade Tetzels vederläggning, betonade han att påven inte kan förlåta synder om de inte är förlåtna av Gud. "Kyrkan förfogar inte över någon nådeskatt i himlen, bestående av helgonens övertaliga förtjänster, och kan följaktligen inte sälja förlåtelse via avlatsbrev" (s. 48). Luthers "skriftbundenhet är redan alldeles tydlig. Bibelordet är auktoriteten, inte påven" (s. 48f).

"När Leo X första gången såg teserna, var hans kommentar, att de skrivits av en berusad tysk som nog skulle nyktra till. Han fick snart lov att ta dem på större allvar. Luthers framgång vid disputationen i Heidelberg,

och ännu mer den folkliga reaktionen och de tomma avlatsbössorna, visade att kyrkan var utmanad” (s. 49).

Påvekyrkans agerande mot Luther i samverkan med kejsarmakten

Den 12 januari 1519 avled kejsar Maximilian och tronen blev vakant i det heliga romerska riket av tysk nation. Valet till ny kejsare stod mellan Frans av Frankrike och Karl av Spanien. Den 28 juni valdes spanjoren Karl V. I väntan på hans tillträde fungerade Fredrik den vise som en slags interimiskejsare och Fredrik den vise var välvilligt inställd till Luther. Fredrik den vises hovpredikant, Georg Spalatin, var dessutom en av Luthers närmaste vänner och predikade utan inskränkning den nya tron.

Under våren 1520 gjorde kyrkan ett sista försök att tysta Luther via en uppmaning till augustinierna att inskrida mot sin ordensbroder. Men generalvikarien för augustinierna i Tyskland och Luthers vän Johann Staupitz valde att avgå och han hade dessförinnan löst Luther från hans lydnadsplikt.

Den 2 juni utfärdade påven bullan *Exsurge Domine* (”Stå upp, Herre”). Den fördömde 41 av Luthers 95 teser mot avlaten och Luthers bestriktande av påvens och kyrkomötenas auktoritet. Luther ”fick 60 dagar på sig att återkalla, annars var han exkommunicerad” (s. 57). Det dröjde ända till den 10 oktober innan bullan nådde Luther i Wittenberg. ”Han författade omedelbart en motskrift, *Adversus execrabilem Antichrist* (Mot Antikrists vedervärdiga bulla). Traktaten utgör – vilket titeln utvisar – den slutgiltiga krigsförklaringen från Luthers sida” (s. 58).

Den 23 oktober kröntes Karl av Spanien till kejsare. ”Som Karl V övertog han själv regeringsmakten och inkallade sin första riksdag till Worms den 1 januari 1521. Den 28 november inbjöd han Luther att komma till Worms och få sin sak prövad av ett riksdagsutskott. Men den 10 december, när de 60 respitdagarna gått till ända, brände Luther offentligt den påvliga bullan i Wittenberg. Det skedde närmast som svar på att hans egna skrifter i november bränts både i Köln och i Mainz” (s. 58). Den 3 januari 1521 utfärdades bullan *Decet Romanum Pontificem* och därmed trädde exkommunikationen av Luther i kraft. Han var nu bannlyst. ”Den världsliga makten hade nu endast att bekräfta och verkställa den påvliga domen” (s. 59).

Riksdagen i Worms

Den 27 januari öppnades riksdagen i Worms och den 22 februari utfärdade kejsaren mycket motvilligt en ny inbjudan till Martin Luther att infinna sig i Worms. Luther mottog denna inbjudan den 6 mars. Den 2 april anträdde han resan till Worms. Den formade sig till ett triumftåg. I Erfurt möttes Luther och färdkamraterna, Nicolas von Amsdorff och Justus Jonas, vid stadsporten av universitetets rektor, professorer och studenter. Dagen därpå, andra söndagen efter påsk, predikade Luther i sin gamla ordenskyrka.

I byn Oppenheim nåddes Luther av meddelandet att kejsaren befallt att alla hans böcker skulle brännas. Luther var ju bannlyst. "Vännen Spalatin, som brevlades nått honom med underrättelsen, varnade honom för att fortsätta" (s. 62). "Jag skall till Worms, om där också finns lika många djävlar som tegel på hustaken, svarade Luther" (s. 62). "Den 16 april anlände foljet till staden. Luther, med Amsdorff vid sin sida, färdades i en liten vagn, klädd i sin munkkåpa och eskorterad av 100 ryttnare" (s. 62).

Dagen därpå fördes Luther till det första mötet med kejsaren, kurfurstarna och ett ständerutskott. Undersökningsledare var ärkebiskopen av Trier och förhöret hölls av en av hans tjänstemän. I ett brev till Lucas Cranach d.ä. skrev Luther: "Detta var vad som hände: Är dessa böcker av dig? – Ja. – Vill du återkalla innehållet? – Nej! – Jaså inte, gå då din väg!" (s. 62). Sandström kommenterar: "I stort sett en uttömmande beskrivning, med den skillnaden att Luther inte omedelbart svarade nej" (s. 62). På tjänstemannens fråga om han ville återkalla svarade han: "Detta rör Gud och Guds ord. Det rör själarnas frälsning. Jag ber er, ge mig betänketid" (s. 63).

Klockan sex på eftermiddagen den 18 april stod Luther åter inför kejsaren och rikets herrar. Då sa Luther bl.a. "Värdigas höra mig med välvilja. Jag har aldrig eftersträvat annat än Guds ära och en klar undervisning åt dem som tror på Jesus Kristus... Må man förete mig en vederläggning grundad på profeterna eller evangeliet, och jag skall genast återkalla och själv kasta mina böcker i elden." "Om jag inte med Skriftens ord eller förnuftiga argument kan överbevisas, så är mitt samvete fångat i Guds ord och jag varken vill eller kan återkalla. Det är inte rådligt att handla mot sitt samvete!" (s. 64). Redan den första skildringen av mötet

i biskopspalatset innehöll orden: ”Här står jag och kan inte annat. Gud hjälpe mig. Amen.” ”De är alltså med stor sannolikhet äkta, även om de inte finns i protokollet”, hävdar Sandström (s. 64).

Kejsaren hade knappast lyssnat med något intresse, och i varje fall hade orden inte gjort något intryck på honom. ”Redan på kvällen dikterade han sin dom, som dagen därpå, den 19 april, överlämnades till de sex närvarande kurfurstarna. Ediktet löd i sin första version så här:

Efter att i går ha hört Luthers egensinniga försvar beklagar jag att jag dröjt så länge med att ta itu med honom och hans falska läror. Jag vill inte ha någonting med honom att göra. Han må återvända i skydd av sin fria lejd, men utan att predika eller ställa till med några oroligheter. Jag kommer att behandla honom som notorisk kättare och ber er att själva ta ställning till saken som ni lovat mig. (s. 65)

Fredrik den vise och pfalzgreven Ludvig vägrade underteckna denna resolution och kejsaren lät den ligga tills vidare. Men när Luthers viktigaste anhängare, Fredrik den vise och pfalzgreven Ludvig, lämnat Worms liksom flera av de ständer som sympatiserade med honom, undertecknade Karl V ediktet som han nu utan invändningar eller reservationer kunde få bifallet av riksdagen. ”Innebörden av ediktet kan enklast uttryckas så, att Luther förklaras fågelfri. Den som påträffade honom var skyldig att överlämna honom till de kejserliga myndigheterna, vilket var liktydigt med kättarbålet. Dödsstraff och egendomskonfiskering drabbade var och en som dolde eller bistod honom” (s. 65).

På förmiddagen den 26 april 1521 lämnade Luther Worms i samma vagn och med samma eskort som fört honom dit. Den 1 maj nådde resenärerna Luthers skolstad Eisenach, där han predikade i kyrkan. Eskorterna upplöstes nu och Luther fortsatte i sin vagn åtföljd endast av en kusk och vännen Amsdorff. Den 3 maj predikade han i föräldrarnas hemby Möhra och sammanträffade med sina släktingar.

På Wartburg

Sent på kvällen den 4 maj rullade vagnen på vägen mot Gotha, när den plötsligt överfölls av en ryttartrupp som ryckte Luther ur vagnen och förde honom med sig. Vid midnatt red den lilla patrullen in på borggården till de thüringska lantgrevarnas gamla fästning Wartburg, som mäktigt reser sig ovanför Eisenach. Borgen tillhörde nu Fredrik den vise

av Sachsen. ”Kvällen före sin avresa från Worms hade Luther getts en antydning om att kursfursten ansåg det nödvändigt att en tid hålla honom dold” (s. 67).

Medan Luther uppehöll sig på Wartburg (5 maj 1521 till 1 mars 1522) studerade han Bibeln flitigt och gav Nya testamentet en tysk språkdräkt som har betytt oerhört mycket både för det tyska språket och för alla dem som nu kunde ta del av det rena evangeliet på ett begripligt språk. ”Nya Testamentet på tyska blev en oerhörd succé. Folket stormade boktryckarnas bodar.” ”Hans bibelöversättning – senare översatte han också Gamla Testamentet – har med rätta prisats som den största av hans gåvor till det tyska folket” (s. 69).

Under vistelsen på Wartburg hann Luther också med en omfattande brevväxling och författade flera mindre skrifter. I november lämnade han första delen av den stora kyrkopostillan till tryckning. Den betydde mycket för de evangeliska prästerna. ”Vad den senare betytt för församlingarnas fostran kan ju inte överskattas” (s. 71). ”Många historiker har betraktat Luthers år på Wartburg som hans personliga höjdpunkt. Hans auktoritet stod högre än någonsin, hans kamp ägde den entydighet som är så tilltalande, särskilt för iakttagaren på avstånd. Han hade åter tänt det ljus i kyrkan som varit nära att slockna. Evangelium!” (s. 72).

Luther som pedagog

Luther verkade för ”rätt predikan, rätt själavård och god kristen fostran” (s. 89). Sommaren 1523 utgav han sin första gudstjänstordning, *Formula missae et communionis*, och i början av 1526 (enligt Kittelson) utkom hans mäsas på tyska – *Deutsche Messe*. ”Karakteristiskt för Luthers mässor – särskilt den tyska – är det pedagogiska syftet. Församlingen skall undervisas!” (s. 89).

Vad Luthers Lilla katekes (1529) har betytt ”för Tyskland och Skandinavien under de 400 år den lästes och lärdes i skolorna är utan jämförelse”. Luthers förste levnadstecknare, kyrkoherden i Joachimsthal Johannes Mathesius, skriver så här: ”Om doktor Luther inte uträttat något annat än att han givit oss de båda katekeserna åt hem, skolor och predikstol och åter infört i hemmen bönen före och efter måltiden och när man går till vila och stiger upp, så kunde hela världen inte tillräckligt tacka och vörda honom därför!” (s. 89). Den store tyske historikern

Leopold von Ranke är inte mindre uppskattande:

Den katekes, som Luther utgav år 1529, om vilken han säger, att han beder den själv, ehuru han är en gammal doktor, är lika barnslig som djupsinnig, lika lättfattlig som outgrundlig, enkel och upphöjd. Lycklig den, som därmed när sin själ, och som fasthåller därvid. Han besitter i varje stund en oförgänglig tröst. (s. 90)

Lag och evangelium och Skriften allena

”Den som rätt kan skilja på lag och evangelium, han skall tacka Gud och veta att han är teolog!” (s. 106). Det rena evangeliet är främmande för den naturliga människan. Endast Skriften kan uppenbara det rena evangeliet. Mot påvar och kyrkomöten ställer Luther Skriften – bibelordet. ”Luther ser i bibeln den enda auktoriteten. Därför att, skriver han, ’det är den helige Andes bok, däri måste man söka Kristus’. Ingen annanstans uppenbaras han” (s. 107).

När det gäller lagen, avslöjar lagen ”inte endast synden som gärningar, utan också synden som herravälde, självskhetens oupplösliga förening med den mänskliga naturen. Den synd som varje ögonblick uttrycker sig i ny synd. Luther kallade det människans inkrökthet i sig själv. Vi syndar därför att vi *är* syndare” (s. 111). ”Det är denna totala mänskliga oförmåga till det goda Luther så mäktigt uttrycker i förklaringen till femte bönen i Fader vår. ’Vi är inte värdiga det vi begär, kan inte heller förtjäna det. Vi ber i denna bön att han ville giva oss det alltsamman av sin nåd, ty vi syndar i mångahanda måtto dagligen och förtjänar intet annat än straff” (s. 111).

”Tron är egentligen tacksamhet till Gud för syndernas förlåtelse, och en tacksam människa tjänar villigt sin nästa. Helt enligt Jesu ord: den som har fått mycket förlåtet älskar mycket.” ”Slutligen – vad är evangelium konkret för Luther? Ingenting annat än Kristi verk. Världens synd – alla människors synder – har borttagits vid den bestämda tidpunkt i historien, då Jesus Kristus, Guds son, led och dog på korset – en död i syndares ställe” (s. 112). Den kristna rättfärdigheten är ”alltid Kristi rättfärdighet – utanför människan. Förläggs någonting av rättfärdigheten hos människan – om så endast som ingjuten god vilja – förvandlas evangelium till lag” (s. 134).

Luthers familj

Den 5 april 1523 flydde nio nunnor från sitt cistercienserkloster i Nimptschen, bland dem Katharina von Bora. I Nimptschen liksom i andra kloster hade avskrifter av Martin Luthers böcker cirkulerat allt sedan 1519. Alla rymlingarna saknade antingen familj eller försköts av sina anhöriga efter flykten. En köpman i Torgau förde dem till Wittenberg och Luther lyckades ordna åt dem bostäder och i några fall anställningar. Våren 1525 (inte 1526 som det står i Sandströms bok) var sex av nunnorna gifta, dock inte Katharina von Bora. De män som Luther rekommenderade åt Katharina ville hon inte ha. Det blev överraskande till sist den inbitne ungarlen Martin Luther själv som kom att gifta sig med henne. Bröllopet hölls den 13 juni 1525 och vigselförrättare var Johannes Bugenhagen. ”Det var Guds vilja att jag fattade kärlek till den övergivna. Det har Gud vare lov varit till stor lycka för mig, ty jag har fått en god, from och trofast hustru, sade han senare” (s. 153).

Kurfursten upplät Svarta klostret till bostad åt Luther och hans hustru och Luther fick senare (den 4 februari 1532) gåvobrev på huset. Det blev ett glatt och myllrande gästfritt hem, fastän familjen var utfattig de första åren. ”Även Luther hade drabbats av det ekonomiska förfall som universitetet råkat i, när dess förbindelse med kloster och kyrka upphörde” (s. 154).

”Flera historiker har noterat ett drag av driftighet och ekonomisk begåvning hos Käthe Luther. Antagligen var denna fallenhet högst av nöden. Luther saknade nämligen allt ekonomiskt sinne. Han vägrade att ta emot honorar för sina böcker, trots att boktryckaren i Wittenberg – snart en förmögen man – erbjöd honom det. Talrika anekdoter belyser hans givmildhet. Familjen mottog emellanåt vackra föremål av guld och silver som gåvor, men de flesta hamnade inom kort hos fattiga studenter. När Luther dog var Käthe och barnen i det närmaste utblottade och fick tillfällig hjälp av Melanchthon” (s. 154).

”En munk och en nunna har fått barn, och nu skall det döpas, skrev Luther uppsluppet till en vän, när äldste sonen Hans fötts den 7 juni 1526” (s. 163). Luther och Käthe fick ytterligare fem barn: Elisabeth (dog innan hon fyllt ett år), Magdalena (dog när hon var 13 år), Martin, Paul och Margareta.

Luther dog den 18 februari 1546 i sin födelsestad Eisleben. ”Mellan

hans hembygds adliga herrar, grevarna av Mansfeld, hade det länge rått stridigheter om fördelningen av vissa gruvinkomster. Hösten vände de sig till Luther och bad honom bli skiljedomare. Han gjorde inte mindre än tre besök i Eisleben för att medla, men trots goda framsteg återstod ännu några tvistepunkter när året 1546 gick in. Den 23 januari företog Luther en fjärde medlarresa till Eisleben” (s. 167). Resan blev besvärlig. Floderna Saale och Mulde var översvämmade och under de stormiga flodöverfarterna ådrog Luther sig en allvarlig förkylning.

Den 14 februari höll Luther sin sista predikan i Eislebens kyrka, Den 15 februari var alla utredningar och diskussioner om tvisten mellan bröderna av Mansfeld avslutade och en högtidlig och festlig förlikning ingicks. Men Luthers förkylning övergick till en ihållande värk i bröstet och grevarna sände sina livläkare till Luthers bostad. ”Jag är döpt i Eisleben, vem vet om jag inte skall dö här”, sa Luther (s. 169).

”Vid midnatt den 17 februari tycktes Luther i det närmaste medvetslös. Justus Jonas böjde sig ned till hans öra och ropade högt. – Vördade fader, vill ni dö i förtröstan på Jesus Kristus och i bekännelsen av den lära ni alltid förkunnat? De närvarande, till vilka Luthers båda söner Hans och Martin nu slutit sig, hörde honom svara ett mycket tydligt: Ja!” (s. 169). Luther dog klockan tre på morgonen den 18 februari 1546 och dödsorsaken var troligen lunginflammation.

”Kyrkklockorna i hela Sachsen ringde, när stoftet i en tennkista under stor eskort och förbi ändlösa led av gråtande människor fördes till Wittenberg” (s. 170). Begravningen förrättades den 22 februari av Johannes Bugenhagen. Han talade över 1 Tess. 4:13: ”Bröder, vi vill att ni ska veta hur det förhåller sig med dem som har insomnat, så att ni inte sörjer som de andra, de som inte har något hopp.” Martin Luther fick sin grav vid foten av sin egen predikstol i Wittenbergs slottskyrka.

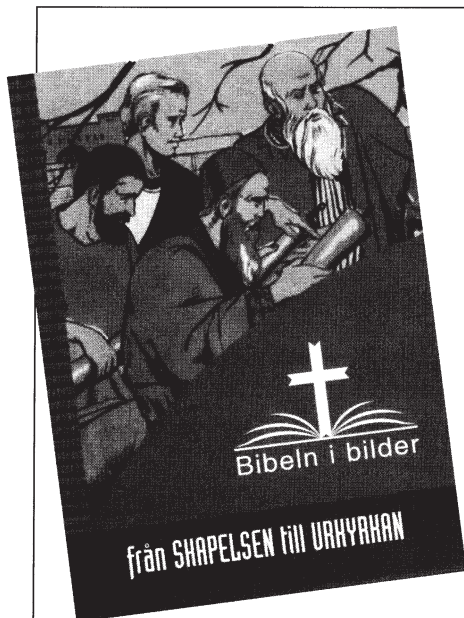
Hur gick det då för Käthe? När kejsaren Karl V ockuperade Wittenberg påsken 1547 flydde hon med sina barn till Magdeburg. Senare kunde hon återvända till Wittenberg men flyttade hösten 1552 till Torgau. Där dog hon samma år den 20 december.

Slutkommentar

Sandström har skrivit en populärvetenskaplig bok om Martin Luther. Fördelen med en sådan är att den blir lättläst och inte tyngs av en rad

fotnoter med omfattande källhänvisningar. Jag tror att många lekmän genom Sandströms bok kan få en god inblick i vår store reformators liv och gärning. Nackdelen är att den som ställer sig undrande eller tveksam till några av bokens uppgifter och slutsatser får svårt att kontrollera deras riktighet. När det gäller Luthers lära är Sandström ofta glädjande nog träffsäker. Men när det t.ex. gäller Guds eviga utkorelse likställer Sandström den med Guds förutvetande och skillnaden mellan den kalvinska dubbla utkorelsen och Luthers lära kommer inte tydligt fram.

SE

Bibeln i bilder

av William F. Beck

En vackert illustrerad sammanställning av 92 bibliska berättelser med syftet att göra barn och ungdomar förtrogna med Bibelns budskap så som det förmedlats av Gud till världen genom händelser i historien.

376 sidor.
pris: 85 kr + porto

BIBLICUMS FÖRLAG, c/o Ingvar Adriansson
Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel: 0370-182 17. e-post: biblicum@bredband.net

Gåvor till Stiftelsen Biblicum November - december 2007

Dan Erlandsson, Norrköping, 500 kr, Gert Lindell, Stockholm, 50 kr, Anna-Liisa Nylund, Finland, 740 kr, Ingrid Olsson, Säve, 300 kr, Gunnar Aktås, Söderköping, 100 kr, Martin Wihlborg, Mölndal, 300 kr, Raymond Backsjö, Falun, 100 kr, G & E-M Åström, Uppsala, 300 kr, Bill Gunnarsson, Ljungby, 100 kr, Hans-Olof Petersson, Pauliström, 200 kr, Rolf Nordström, Råneå, 200 kr, Gunnar Söreke, Gemla, 100 kr, Karl-Erik Karlsson, V-Frölunda, 200 kr, Lennart Fällman, Nordmaling, 100 kr, Ove Bengtsson, Örkelljunga, 200 kr, S:t Paulus evangelisk luth förs, Stockholm, 5 000 kr, Sverre Brandal, Avaldsnes, 775 kr, Karoliina Karf, Finland, 100 kr, Raymond Backsjö, Falun, 100 kr, Eva o Rickard Lindmark, Vännäs, 600 kr, Onämnd, 1 000 kr, Peter Vinterqvist, Bagarmossen, 100 kr, Bengt o Carina Lif, Sala, 200 kr, Onämnd, 800 kr, Öyvind Edvardsen, Ljungby, 300 kr.

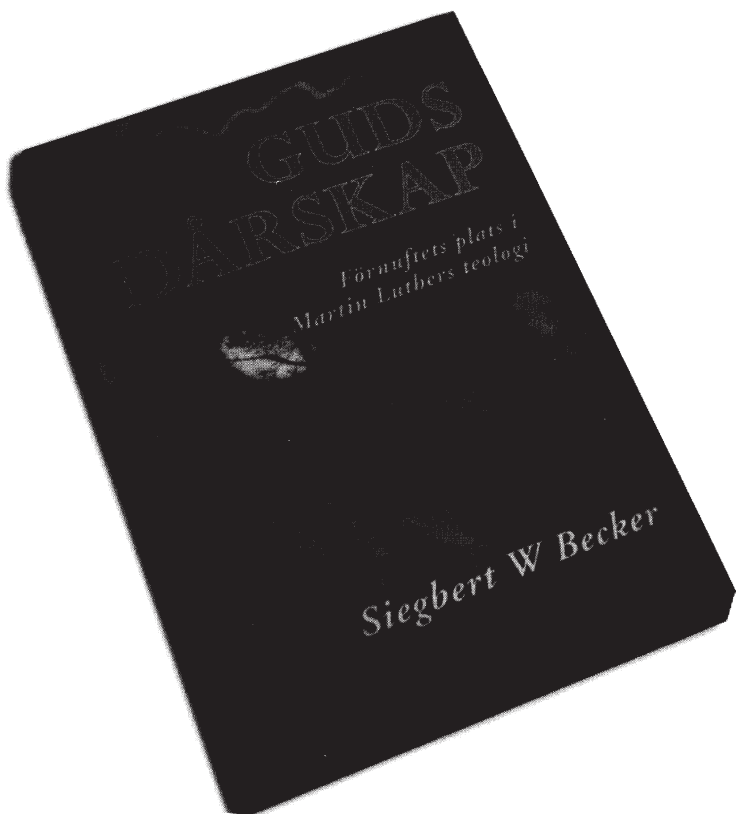
Summa: 12 465 kr

Gåvor till gratisspridning November - december 2007

Erling Larsson, Lödöse, 50 kr, Gert Lindell, Sthlm, 50 kr, G & E-M Åström, Uppsala, 200 kr, Ove Bengtsson, Örkelljunga, 100 kr, Eva o Rickard Lindmark, Vännäs, 200 kr, Staffan Hulthén, Malmö, 200 kr.

Summa: 800 kr

Varmt tack för alla gåvor!

*Guds Dårskap av
Siegbert W. Becker*

Pris 100 kr. + porto

**Biblicum Förlag, Släntvägen 10,
331 35 Värnamo. E-mail: biblicum@bredband.net**

Seth Erlandsson

Vem är han?

Den verkliga Jesus
från Nasaret

*En granskning av trovärdigheten bakom olika Jesus-presentationer genom
tiderna. Allt från Nya testamentets vittnesbörd till de gnostiska skrifterna
och sentida hypoteser som i DaVinci-koden.*

Vem är han?

Den verkliga Jesus från Nasaret.

Av Seth Erlandsson

Endast 175 kronor

Biblicum Förlag, Släntvägen 10,
331 35 Värnamo. E-mail: biblicum@bredband.net

Vädjan om hjälp

- Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro   Sverige   251-4701
Plusgiro   Sverige   15 23 35-6
DnB NOR   Norge   7877.08.15400
SAMPO   Finland   800017-70843747

- Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

- Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel 0370/18217. E-mail: biblicum@bredband.net

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Algård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no